

**XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2013. április 16-18.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar**

**Spanyolország és a terrorizmus
- A terrorfenyegetettség és hatása
2001 és 2011 között -**

Jelige: *Etarra*

Dolgozat lezárásának időpontja: 2011.12.

Tartalom

I. Bevezetés.....	7
II. Spanyolország terrorfenyegetettsége	9
II.1. Az Euskadi ta Askatasuna	12
II. 1. 1. A szervezet története	12
II. 1. 2. A szervezet jövője	17
II. 1. 3. A szervezet tevékenysége.....	18
II. 1. 4. Együttműködés más terrorszervezetekkel	20
II. 2. Abu Hafs al-Masri Brigád.....	22
II. 3. Az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén.....	23
II. 3. 1. A szervezet történet	23
II. 3. 2. A szervezet tevékenysége	25
III. A spanyol társadalom biztonság-percepciójának változása.....	29
IV. A madridi merényletek utáni jogi és szervezeti változások	38
IV. 1. Első prioritás: a szervezeti reform.....	38
IV. 1. 1. Nemzeti Hírszerző Központ	39
IV. 1. 2. A Terrorizmust Finanszírozó Tevékenységeket Felügyelő Bizottság.....	40
IV. 1. 3. Az Állam Fegyveres és Biztonsági Szervei Egyesített Parancsnokságának Végrehajtó Bizottsága.....	40
IV. 1. 4. Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ	41
IV. 1. 5. A Kritikus Infrastruktúra Védelmének Nemzeti Központja	43
IV. 2. Második prioritás: a jogi reform	44
IV. 2. 1. A spanyol Büntető Törvénykönyv és a terrorizmus	44
V. A terrorizmus megjelenése a stratégia dokumentumokban	46
V. 1. Nemzetvédelmi Törvény	47
V. 2. A Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Terve.....	47
V. 3. A Kritikus Infrastruktúrák Védelmének Nemzeti Terve	49
V. 4. Nemzetvédelmi Direktíva.....	49
V. 5. Védelempolitikai Direktíva	50
V. 6. Nemzeti Biztonsági Stratégia	50

VI. Nemzetközi együttműködés	53
VI. 1. Nemzetközi együttműködés nemzetközi szervezetek és többoldalú szerződések révén	53
VI. 2. Nemzetközi együttműködés bilaterális szerződések révén	55
VII. Értékelés és végkövetkeztetések	57
VIII. Irodalomjegyzék	61
IX. Mellékletek	71
1. melléklet: Az ETA által 1970 és 2010 között Spanyolországban elkövetett merényletek adatai	
2. melléklet: A Spanyolországban 1970 és 2010 között elkövetett összes merénylet, valamint annak sebesültjeinek és áldozatainak száma	

A dolgozatban szereplő táblázatok és ábrák jegyzéke

1. ábra:	A Spanyolországban 1970 és 2010 között elkövetett összes merénylet, valamint annak sebesültjeinek és áldozatainak száma	11
2. ábra:	Az ETA „országa”, Nagy Baszkföld	13
3. ábra:	Az ETA merényleteinek, valamint az azokban megsebesült és elhunyt személyek száma.....	16
4. ábra:	Al-Andalusz területe a kezdetektől a 14. század elejéig	28
5. ábra:	A nemzetközi terrorizmus okozta fenyegetettség percepciója a spanyol stratégiai érdekekre vonatkoztatva.....	33
6. ábra:	A spanyol társadalom által legfontosabbnak tartott problémák 2002 és 2011 között	36
7. ábra:	Az ETA és a nemzetközi terrorizmus jelentette fenyegetés megítélése a spanyol társadalom részéről	37

A dolgozatban használt rövidítések jegyzéke

ARB	(Breton Revolutionary Army) Breton Forradalmi Hadsereg
CEMU	(Comité Ejecutivo Para el Mando Unificado de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado) az Állam Fegyveres és Biztonsági Szervei Egyesített Parancsnokságának Végrehajtó Bizottsága
CNCA	(Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista) Nemzeti Terorellenes Koordinációs Központ
CNI	(Centro Nacional de Inteligencia) Nemzeti Hírszerző Központ
CNPIC	(Centro Nacional para la Protección de las Infraestructuras Críticas) Kritikus Infrastruktúrák Védelmének Nemzeti Központja
CVAFT	(Comisión de Vigilancia de Actividades de Financiación del Terrorismo) Terrorizmust Finanszírozó Tevékenységeket Felügyelő Bizottság
EES	(Estrategia Española de Seguridad) Nemzeti Biztonsági Stratégia
ETA	(Euskadi ta Askatasuna) Baszkföld és Szabadság
EUROPOL	(European Police Office) Európai Rendőrségi Hivatal
FARC	(Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők
GAL	(Grupos Antiterroristas de Liberación) Terorellenes Felszabadító Csoport
GIA	(Armed Islamic Group) Iszlám Fegyveres Csoport
GSPC	(Salafist Group for Preaching and Combat) Ima és Harc Szalafista Csoport
GTD	(Global Terrorism Database) Globális Terrorizmus Adatbázis
IAP	(Immigration Advisory Program) Bevándorlási Tanácsadó Program
IRA	(Irish Republican Army) Ír Köztársasági Hadsereg
ISF	(Islamic Salvation Front) Iszlám Felszabadítási Front
JTAC	(Joint Terrorism Analysis Centre) Egyesített Terrorizmus Elemző Központ
KAS	(Koordinadora Abertzale Socialista) Hazafias Szocialisták Koordinációs Bizottsága
LAB	(Langile Abertzaleen Batzordeak) Hazafias Dolgozók Szervezete
NCTC	(National Counter-Terrorism Centre) Nemzeti Terorellhárító Központ
PNV	(Partido Nacionalista Vasco) Baszk Nacionalista Párt
PP	(Partido Popular) Néppárt

PPPA	(Plan de Prevención y Protección Antiterrorista) Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Terve
PSOE	(Partido Socialista Obrero Español) Spanyol Szocialista Munkáspárt
TE-SAT	(Terrorism Situation and Trend Report) Jelentés a Terrorizmus Helyzetéről és Trendjéről

I. Bevezetés

2001. szeptember 11. ha nem is a világot, de világszemléletünket jelentősen megváltoztató, a 21. század első évtizedét meghatározó események dátuma volt – melyek hatásait ma, tíz évvel később is érezzük és látjuk. Hasonlóképpen, a 2004. március 11-én végrehajtott madridi merényletek okozta sokk olyan széleskörű és mélyreható – stratégiaiinak nevezhető – változásokat okozott a spanyol társadalomban és az állami apparátusban, melynek eredménye ma is tisztán látható.

Elemzésem célja, hogy megvizsgáljam e terrorfenyegetettség mértékét és hatását, valamint az erre adott kormányzati választ Spanyolország tekintetében. A téma rendkívül aktuális, hiszen egyrészt Európában a politikát és a közvéleményt máig erősen meghatározza a terrorizmus jelensége és az abból fakadó – valós vagy vélt – fenyegetés, másrészt 2011-ben adták ki Spanyolországban az első, az ország biztonságának minden dimenzióját felölelő és átfogóan vizsgáló stratégiai dokumentumot, a Nemzeti Biztonsági Stratégiát, amelyben a terrorizmus továbbra is az egyik legfontosabb fenyegetésként szerepel.

Vizsgálatom időszaka a szeptemberi 11-i terrortámadásoktól a Nemzeti Biztonsági Stratégia kiadásáig eltelt évtized, ugyanis 9/11 alapvető változásokat hozott a társadalom és a politikai döntéshozók biztonság-percepciójában nem csak Spanyolországban, hanem az egész nyugati világban, amelyeknek legfontosabb eredménye (esetünkben) a 2011-ben kiadott Nemzeti Biztonsági Stratégia. Annak érdekében, hogy e tíz év terrorizmussal kapcsolatos biztonság-percepció változását megfelelő módon és a kellő helyi értékkel jeleníthessem meg, dolgozatomban bevezetésében röviden bemutatom a Spanyolország 20. századi történelmében meghatározó – az ETA baszk terrorszervezethez kapcsolódó – szeparatista terrorizmus, valamint a nemzetközi terrorizmus lényeges jellemzőit is, ugyanis ez az a viszonyítási alap, amelynek tükrében az elmúlt évek eseményei értelmezhetővé válnak.

Az elemzés napjainkra vonatkozóan három meghatározó terrorszervezettel – az ETA-val és két iszlámista szervezettel – foglalkozik, melyek tevékenységük alapján regionális szervezetnek tekinthetők, azonban itt kizárólag spanyolországi tevékenységükkel és annak hatásával foglalkozok, elkerülve a túlzott terjengősséget, illetve olyan tényezők vizsgálatát, amelyek nem kapcsolódnak szorosan a spanyol lakosság biztonságpercepciójához.

Mivel a vizsgált probléma a biztonság-percepció és a terrorizmus fogalma köré épül, fontosnak tartom e két fogalom minél pontosabb meghatározását – bár mindkét fogalom

értelmezésének rendkívül széles nemzetközi és hazai irodalma van.¹ Az általam használt értelmezés szerint a biztonság olyan állapot, amelyben kizárhatóak vagy megbízhatóan kezelhetőek a fenyegetések, míg a percepció érzékelést, észlelést, felfogást jelent, így a biztonság-percepció nem más, mint az a szubjektív szemléletmód, ahogy a társadalom tagjai a biztonságot veszélyeztető tényezőket, illetve a fenyegetés mértékét érzékelik. Ezt a reális fenyegetések mellett egyre növekvő mértékben a média hatása is döntően befolyásolja. Csakúgy, mint a biztonság, a terrorizmusnak sincs általánosan elfogadott definíciója, ami sok esetben önkényes értelmezésnek adhat helyet. Így fordulhat elő, hogy amit egy (állami) szereplő terrorizmusként értelmez, azt egy másik (nem állami) szereplő a függetlenségért folytatott harcként artikulál. Dolgoztomban Benjamin Netanjahu, izraeli kormányfő széles körben elfogadott meghatározását² használom, miszerint „a terrorizmus a polgárokon gyakorolt szándékos, módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani”, ugyanis e definíció rámutat arra a hatásmechanizmusra, melyet elemzésemben is vizsgállok.

A terrorfenyegetettség vizsgálatának és „mérésének” módszereit illetően megoszlanak a vélemények az elemzők körében, de általánosan elfogadott – a terrorizmus jelenségét követő és elemző adatbázisoknál³ is alkalmazott – megközelítés, hogy valós fenyegetésről az adott országban elkövetett sikeres, sikertelen vagy megghiúsított terrorcselekmény vagy annak lehetősége függvényében beszélhetünk. Ugyanakkor a terrorfenyegetettség nagymértékben percepcionális kérdés is, mely függ attól, hogy milyen tapasztalatokkal rendelkezünk a terrorizmussal kapcsolatban, milyen a viszonya a társadalomnak a politikai erőszak egyéb formáihoz, és hogy azonosítani tudunk-e olyan terrorszervezetet, melynek potenciális célpontjaivá válhatunk.⁴ Az ország lakossága által „érezkelt” fenyegetést közvélemény-kutatások segítségével lehet mérhetővé tenni. Ennek megfelelően a Spanyolország biztonságát befolyásoló terrorfenyegetettség mértékét több szempont alapján vizsgáltam. Így a kérdésben véleményem szerint releváns tényezők a következők: a terrortámadások száma, azok sebesültjeinek és halálos áldozatainak száma, illetve az ezekből kiolvasható tendenciák; a merényletek típusai; a Spanyolországban működő, vagy az országot és annak értékeit

¹ A biztonság fogalmának értelmezéséről összefoglaló jelleggel lásd: Heinz Gärtner: Nemzetközi biztonság – Fogalmak A-tól Z-ig. Zrínyi, Budapest, 2007. pp. 36-42, valamint Gazdag Ferenc – Tóth Péter: A biztonság fogalmának határaitól. In: Nemzet és Biztonság, 2008/1. pp. 3-9., illetve: Gazdag Ferenc: Biztonsági tanulmányok - Biztonságpolitika. ZMNE, Budapest, 2011. pp. 18-29.

A terrorizmus fogalmáról lásd: Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika. pp. 175 – 178. A terrorfenyegetettség és percepció kérdéseiről: uo., pp. 178-189.

² Netanjahu, Benjamin: Harc a terrorizmus ellen. Alexandra Kiadó, Budapest, 1995.

³ Lásd: Global Terrorism Database, Worldwide Incidents Tracking System

⁴ Gazdag Ferenc: Biztonsági Tanulmányok – Biztonságpolitika. ZMNE, Budapest, 2011, pp. 187.

potenciálisan fenyegető terrrorszervezetek és az általuk kialakított hálózatok száma; a muszlim migránsok jelenléte az országban; a muszlim országokba vezetett nemzetközi missziókban való jelenlét; valamint a társadalom biztonság-percepciója, amelyet közvélemény-kutatások eredményei alapján mértem.

Mivel e problémakörnek igen gazdag szakirodalma van, munkám során spanyol, angol és magyar nyelvű források széles körére támaszkodhattam. A Spanyolországban működő terrrorszervezetek tevékenységének áttekintéséhez és értékeléséhez az Europol TE-SAT (Terrorism Situation and Trend Report) jelentéseit,⁵ valamint spanyol hírportálok (például az El Mundo) cikkeit használtam fel. A terrortámadások jellemzőinek, tendenciáinak vizsgálatához és az ezek alapján általam elkészített statisztikákhoz a Global Terrorism Database⁶ adatait vettem alapul, egyrészt, mert ez az egyetlen olyan adatbázis, amely 1970-től napjainkig feldolgozza a világban elkövetett összes terrorcselekményt, másrészt így elkerülhetőek voltak a különféle adatbázisok különböző terrorizmus-értelmezéséből fakadó adat-eltérések és következetlenségek.⁷ A spanyol társadalom biztonság-percepciójának vizsgálatát elsősorban a spanyol Elcano Királyi Intézet 2002 és 2011 között végzett reprezentatív közvélemény-kutatásai és az ezekre épülő szakpolitikai elemzések alapján⁸ végeztem el, míg a spanyol rendvédelmi szervek válaszait az elmúlt tíz év stratégiai dokumentumai alapján vizsgáltam.

II. Spanyolország terrorfenyegetettsége

A terrorizmus jelensége napjaink egyik meghatározó biztonsági kihívása. A szeptember 11-i terrortámadások után a kivételes médiahatásnak köszönhetően a világ figyelve e fenyegetésre irányult, a híradások megteltek a támadás sokkoló képeivel, amelynek révén emberek millió szembesülhettek az új típusú terrorizmus valódi arcával. Azonban a terrorizmus problémája egyáltalán nem 9/11-gyel jelent meg a biztonsági kihívások sorában.

⁵ Europol TE-SAT. Elérhető: https://www.europol.europa.eu/latest_publications/2 Letöltés ideje: 2011-10-31

⁶ Global Terrorism Database. Elérhető: <http://www.start.umd.edu/gtd/> Letöltés ideje: 2011-10-31

⁷ A problémáról bővebben lásd: Tálas Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében. SVKI Elemzések, 2011/7. pp. 1-2.

⁸ Real Instituto Elcano. Elérhető: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal> Letöltés ideje: 2011-10-31

Spanyolországban a II. világháborút követően számos szervezet követett el olyan akciókat, amelyeket az állam terrorcselekményeknek minősített.⁹ A terrorizmus és Spanyolország viszonylatában az Euskadi ta Askatasuna megjelenése egyértelműen mérföldkőnek számított. Hiába működött 20-nál is több terrrorszervezet az országban,¹⁰ a társadalom és a politikai döntéshozók a terrorizmus és az ETA fogalmát egymás szinonimájaként értelmezték. A baszk szeparatista terrorizmus elleni harc a 20. század második felében mindvégig meghatározta Spanyolország biztonságát. Ez az „ETA-centrikusság” olyan méreteket öltött, amely szinte kizárta a társadalom és a hatóságok tudatából egy másik forrásból táplálkozó fenyegetés lehetőségét. Az iszlámista terroristák által elkövetett szeptember 11-i terrortámadás, bár alapvetően előtérbe helyezte a társadalom számára a nemzetközi terrorizmus jelenségét, a hatóságok mégsem tudtak elvonatkoztatni az Euskadi ta Askatasunától, amit jól mutat, hogy a madridi terrortámadások nem csak a közvéleményt, hanem a hivatalos szerveket is váratlanul és felkészületlenül érték.

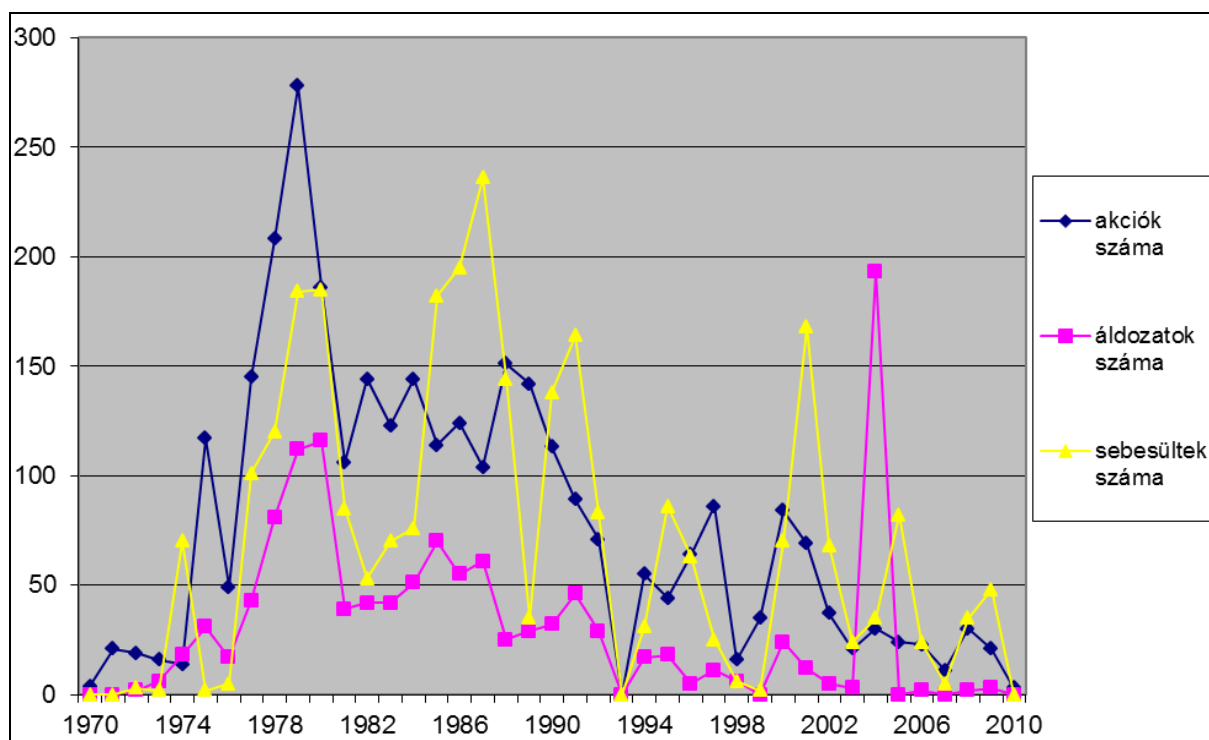
A szeparatista és az iszlámista terrorizmus célrendszere, eszközei és működési mechanizmusa jelentősen eltér egymástól, ami másfajta megközelítést követel meg az ellenük folytatott küzdelemben. Ezért fontosnak tartom azon főbb általános jellemzők ismertetését, amelyek a – mesterséges felosztás alapján megkülönböztetett – ún. „rég” és az „új típusú” terrorizmust elválasztják egymástól. A régi típusú terrorizmus, így a szeparatista is, valamilyen reálisan megvalósítható célt kíván elérni, ennek érdekében kész tárgyalni és engedményeket is tenni. Merényleteit megkülönböztetett „kemény célok” (fegyveres- és rendvédelmi erők tagjai, politikusok) ellen követik el hagyományos fegyverekkel (tűzfegyverek, robbanószerek). Hatásuk jól behatárolható, általában egy államon belül tevékenykednek, de akcióik áttérjedhetnek a szomszédos országokra is. Az öngyilkos merényletek nem jellemzőek rájuk, akcióik előtt pedig (gyakran) figyelmeztetést adnak ki. Ezzel szemben az új típusú terrorizmus, amelyet az al-Káida is képvisel, valamilyen nem megvalósítható cél elérésére törekszik (a „Nyugat” elleni harc, globális iszlám kalifátus megalapítása). Makroszinten megkülönböztetett célok (jelképes objektumok), míg mikroszinten megkülönböztetés nélküli célok (civil lakosság) ellen követik el merényleteiket hagyományos és nem hagyományos fegyverekkel. Hatásuk nemzetközi, nagy területre

⁹ A Spanyolországban 1970 és 2010 között elkövetett összes merénylet, valamint annak sebesültjeinek és áldozatainak számához lásd: 2. melléklet

¹⁰ Néhány példa: Szindikalista Akciócsoport, Anti-Marxista Kommandó, Hezbollah, Terra Lliure, Kanári-szigeteki Függetlenségi Mozgalom, Forradalmi Kommunista Liga, Adolph Hitler Kommandó, Vörös Hadsereg Frakció, Október Elseje Antifasiszta Ellenálló Csoport

kiterjedő. Akcióikat nem előzi meg figyelmeztetés, jellemző rájuk az öngyilkos merényletek végrehajtása.¹¹

A különbséget talán úgy lehet a legérzékletesebben szemléltetni, ha megvizsgáljuk az egy merényletre jutó halottak és sebesültek számát. Az al-Káida az Iszlám Maghreb Földjén (al-Qaeda in the Land of Islamic Maghreb – AQLIM) 2007-es megalakulása óta 122 merényletet követett el, amelynek 492 halálos áldozata és 658 sérültje volt.¹² Ennek megközelítőlegese aránya 1:4:5,4.¹³ A madridi robbantások arányszáma még ennél is megdöbbentőbb: 1:31,8:308,3. Az ETA Spanyolországban 40 év alatt 1944 merényletet hajtott végre 802 áldozattal és 2309 sebesülttel (lásd 1. melléklet). Az arány itt 1:0,4:1,2. A számok egyértelműen bizonyítják azt az alapvető különbséget, mely szerint az új típusú terrorizmus sokkal inkább a tömeges áldozatokkal járó merényletekre koncentrál, amelyre bizonyítékot jelentenek a 2004-es madridi, vagy a 2005-ös londoni robbantások.

¹¹ Gazdag Ferenc: Biztonsági tanulmányok - Biztonságpolitika. ZMNE, Budapest, 2011, pp. 176.

¹² Global Terrorism Database. Elérhető:

http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&casualties_type=b&casualties_max=&criterion1=yes&dtp2=all&perpetrator=20033&count=100&charttype=line&chart=overtime&expanded=no&ob=TotalNumberOffFatalities&od=desc#results-table Letöltés ideje: 2011-10-13

¹³ Az egy merényletre jutó sebesültek és áldozatok számának arányait vizsgáltam. Az arányszámok kialakításához „1”-nek vettem az összes merénylet számát („X”), tehát X=1, majd sorrendben az áldozatok („Y”) és a sebesültek számát („Z”) ehhez viszonyítottam. A kiszámítás módja: X:(Z/X):(Y/X)

1. ábra: A Spanyolországban 1970 és 2010 között elkövetett összes merénylet, valamint annak sebesültjeinek és áldozatainak száma¹⁴

(Készítette: Budai Ádám, Forrás: Global Terrorism Database)

A következőkben azt a három terrorszervezetet mutatom be, amelyek politikai hatásukat tekintve a legnagyobb szerepet játszották Spanyolország történelmében, illetve a jövőben komoly fenyegetést jelenthetnek az országra nézve, így tevékenységük ismerete nélkül nem kaphatunk megfelelő képet az ország terrorfenyegetettségéről.

II. 1. Az Euskadi ta Askatasuna

II. 1. 1. A szervezet története

A széparatista terrorizmus egyik legaktívabb terrorszervezete a Baszkföld szabadságáért harcoló Euskadi ta Askatasuna, vagyis a Baszkföld és Szabadság. Az ETA kialakulásával és történetével számos könyv, tanulmány és folyóiratcikk foglalkozik,¹⁵ ezért ezt csak nagy vonalakban, a legszükségesebb információkra szorítkozva ismertetem.

A baszkok az i.e. 4-6. század környékén érkeztek az Ibériai-félszigetre, és mind a mai napig ott is élnek.¹⁶ Sok nép igyekezett őket meghódítani a történelem folyamán. Bár a rómaiak számos provinciát hoztak létre a félszigeten, de sem ők, sem pedig a később érkező gótok, mórok vagy frankok sem tudták meghódítani a baszkokat. Az idegen hatalmak befolyásolása ellenére sikerült nyelvüket és kultúrájukat megőrizni, aminek következtében egy erős nemzettudat alakult ki, ami beépült a társadalom értékrendjébe. A baszk nyelv teljesen egyedülálló Európában, egyik nyelvcsaládhoz sem tartozik, valószínűsíthetően az egyik legősibb nyelvek egyike. A nyelv az elkülönülés és a szembenállás szimbóluma, amely az önálló baszk létezés tudatosítója. A 12. századtól területeik fokozatosan kasztíliai uralom alá került. Baszkföld azonban oklevéllel biztosított kiváltságokat és bizonyos fokú katonai, gazdasági, törvényhozási függetlenséget is kapott, azonban a 18. századtól ezeket fokozatosan elveszítettét.

¹⁴ Az 1993-as évre vonatkozóan nem áll rendelkezésre adat, illetve a madridi robbantások sebesültjeinek számát (1800) kivettem az adatok közül, ez ugyanis értelmezhetetlenné torzította az ábrát

¹⁵ A baszk széparatizmusról lásd: Benke József: Fényes Ösvény, Szürke Farkasok, Fekete Október. Magvető Kiadó, Budapest, 1989, Anderle Ádám: Megosztott Hispánia. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985 vagy Tihanyi Marietta: Az ETA baszk terrorszervezet története. In. Felderítő Szemle 2003/2

¹⁶ Seres Attila: Baszkok és katalánok – két kisebbség, eltérő fejlődés. Európai Tükör, 2009/9 Elérhető: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/E61EE4A6-0026-4897-82D8-29750B7AE86C/0/eu_tukor_200909.pdf
Letöltés ideje: 2011-05-01

El 'país' de ETA

2. ábra: Az ETA „országa”, Nagy Baszkföld

(Forrás: elmundo.es)¹⁷

Csakúgy, mint a 19. századi Európa más részén, Spanyolországban is teret nyert a nacionalizmus eszméje a kasztíliai fennhatóság alatt élő, 1000 és 1038 között még önálló királysággal is rendelkező baszkok közt. Célkitűzéseik a minél nagyobb függetlenség kivívása, nagy Baszkföld létrehozása (lásd 2. ábra), valamint ősi kiváltságaiak és jogaik növelése volt.

Az 1936 és 1939 között zajló polgárháborút Francisco Franco diktatúrája követte egészen 1975-ben bekövetkezett haláláig. A szélsőjobb oldali rendszer elnyomása és mindenfajta kisebbségi megnyilvánulás brutális megtorlása az erős nemzettudattal rendelkező baszk népből komoly ellenállást váltott ki.¹⁸ Ez előtérbe helyezte a radikális, politikai síkon kívüli megoldás lehetőségét. A hatalom lépéseire válaszul 1959. július 31-én kiválva a Baszk Nacionalista Pártból (Partido Nacionalista Vasco – PNV), diákok megalakítják az ETA terrorszervezetet.¹⁹

Az Euskadi ta Askatasuna 1968-ig nem követett el személyek ellen irányuló merényleteket, tevékenységüket öt területre lehetett osztani: illegális sajtó, a baszk nyelv tanítása, a nemzeti szellemű propaganda, jogsegélyszolgálat, valamint tanfolyamok

¹⁷ Elérhető: <http://www.elmundo.es/eta/historia/index.html> Letöltés ideje: 2011-11-01

¹⁸ Anderle Ádám: Megosztott Hispánia. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985, pp. 167

¹⁹ La dictadura del terror. elmundo.es, Elérhető: <http://www.elmundo.es/eta/historia/index.html> Letöltés ideje: 2011-09-13

szervezése. A terror eszközeit elsősorban a Franco irányítása alatt lévő Nemzeti Gárda alkalmazta, amely 1968-ban megölte az ETA egyik tagját, ezért erre válaszul a terrorszervezet is ehhez az eszközhöz folyamodott. Ez volt a kiindulópontja a terroristacsoport fegyveres akcióinak. Az 1968-tól 1977-ig tartó fegyveres összecsapásokban és merényletekben 119 személy vesztette életét, köztük 52 ETA tag.²⁰

A szervezet rendszeres gyűléseket tartott, ahol tagjaik meghatározták a később követendő irányvonalakat és stratégiát. Itt két meghatározó felfogás látszott kikristályosodni a szervezet céljai elérésének módját illetően. A Baszkföld és Szabadság mérsékeltebb, többségben lévő szárnya –a VI. ETA - a politikai megoldást helyezte előtérbe. A magát V. ETA-nak, vagy Askatasuna ala Hilnek (Szabadság vagy Halál) nevező szárny a katonai megoldást szorgalmazta, de kisebbségben volt, így a szervezet jövőjéről szóló vita belső konfliktust eredményezett. A Baszk Nacionalista Párt fegyveres harcot támogató csoportjának segítségével végül a katonai szárnynak sikerült magához ragadnia a hatalmat, míg a VI. ETA nevű csoportba tömörülő többség feloszlott és beolvadt a többi baszk pártba.

1973 decemberében végrehajtották egyik legnagyobb hatású merényletüket Carrero Blanco admirális ellen. Az akció belső vitát gerjesztett a szervezeten belül, ami végül annak kettészakadásához vezetett. A vita elsősorban a „politikai-katonai-ETA” és a „katonai”-ETA az erőszak alkalmazásáról alkotott eltérő felfogásából eredt. Az előbbi szárny a szelektív erőszak mellett érvelt, és fenntartotta a politikai megoldás lehetőségét, míg utóbbi a népfelkelést és az azzal járó nagymértékű erőszakot tartotta célravezetőnek.²¹ A szervezeten belüli hatalmi harcok folyamatosan jellemezték a szervezetet, ami a mérsékeltebb tagok kiválásával egyre radikálisabb irányvonalat követett.

Francisco Franco 1975-ben bekövetkezett halálával és a diktatórikus rendszer bukásával együtt megváltozott az ellenségkép is, így az Euskadi ta Askatasunának újra kellett gondolni helyét és szerepét az országban. Ráadásul ekkor kezdték el kidolgozni Spanyolország új alkotmányát, aminek elkészítését hatalmas viták övezték a központi hatalom és a kisebbségek közt.²² A terrorszervezet a kormányra gyakorolt nyomás növelésével akarta elérni az ősi baszk törvények („Fueros”)²³ minél kedvezőbb és előnyösebb megjelenését az új

²⁰ Anderle Ádám: Megosztott Hispánia, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985 pp. 181

²¹ La dictadura del terror. elmundo.es, Elérhető: <http://www.elmundo.es/eta/historia/anios70.html> Letöltés ideje: 2011-10-09

²² Anderle Ádám: Megosztott Hispánia. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985 pp. 199. A baszkok többek közt követelték az ősi fuerók visszaállítását, a „szuverenitás a spanyol népben lakozik” megfogalmazás helyett a „nemzeti szuverenitás azon népeken nyugszik, amelyek a spanyol államot alkotják” formulát, illetve kifogásolták a spanyol nyelv hegemoniáját is.

²³ Az baszk törvények az ősi szokásokon alapultak. A törvényeket a közösségek által delegáltakból álló gyűléseken hozták, melyet a Guernicában található „Nagy Tölgy” alatt tartottak, a baszk identitás egyik

alkotmányban. Az adatokból világosan látszik, hogy ebben az időszakban az ETA terrorcselekményeinek a száma ugrásszerűen megnőtt (lásd 1. melléklet).²⁴ Azonban a spanyol és a baszk társadalom többsége elítélte a terrorakciókat, amelyek nem fértek bele az új, demokratikus értékrendek alapján felépülő polgári államberendezkedésnek. A baszkok többsége a békés, tárgyalásos megoldást választotta, amelynek eredményeképpen 1979-ben a baszk területek bizonyos fokú autonómiát kaptak.^{25;26} Az állami terror nyomásának elmúltával, a szeparatista merényletek számának növekedése és az autonómia megszerzése csökkentette a szervezet amúgy is csekély támogatottságát, de az eddig elért eredményeket a szervezet kevésnek vélte, ezért a támadások továbbra sem szüneteltek.

1981. február 23-án a Suárez-kormány a demokrácia felé vezető úton megtett tétova lépéseit megelégedve, valamint a Franco-korszak értékei és módszerei iránt érzett vonzalmukban a csendőrség és a hadsereg néhány tisztje hatalomátvételt kísérelt meg. Azonban az immár demokratikus államban a különböző társadalmi rétegek érdekei a spanyol történelem folyamán először estek egybe, így az erélyesen fellépő János Károly királyt a társadalom és a hadsereg egyaránt támogatta a puccs leverésében.²⁷ Ez a helyzet véleményem szerint két lehetőséget adott volna a szervezetnek. Az egyik, hogy mint a demokrácia védelmezője, legitimálja magát, és a terrormerénylettekkel felhagyva a békés megoldás mellett tegye le voksát. A másik, hogy felkészülve a puccs sikerére vagy a hatalom meggyengülésére, ezt az állapotot saját erősödésére és céljainak elérésére használta volna fel. Ezen változatok egyike sem történt meg, ehelyett a kulcsemberek életüket féltve Franciaországba szöktek, ami tovább rontott az ETA megítélésén.

A terrorszervezet 1992. március 22-én szenvedte el története legnagyobb csapását, mikor a francia rendőrség letartóztatta az Euskadi ta Askatasuna vezetését a franciaországi Bidartban. Ez hosszú időre visszavetette a szervezet cselekvőképességét. 1992-től kezdve ugyanis részben az előbb említett eseménynek, részben pedig a spanyol és francia titkosszolgálatok és a rendvédelmi szervek munkájának köszönhetően merényleteik száma jelentősen lecsökkent, 2010-ben csak egyetlen merényletet követtek el.

szimbólumánál. A Fueros rendkívül fontos volt a baszk nép számára, mert szokásaikat a törvények révén őrizték meg, így függetlenségük jelképévé váltak.

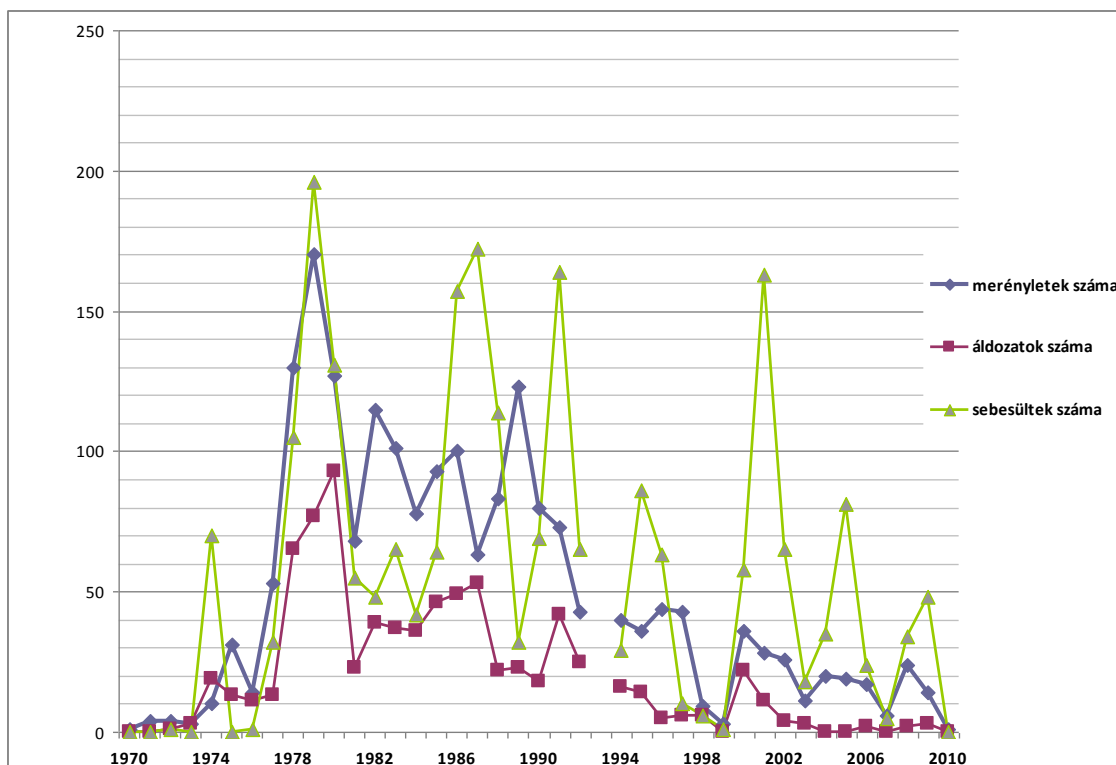
²⁴ 1976-ban 14 merényletet követtek el, 1978-ra ez a szám kilencszerezésre nőtt, 1979-re pedig meghaladta a 170-t. Az 1978-as és 1979-es év számít az ETA legvéresebb két évének, amikor 300 merényletet követtek el, amelyekben 142-en meghaltak és több mint 300-an meghaltak

²⁵ Itt érdemes megjegyezni, hogy Nagy Baszkföld Franciaországba is átnyúlik, ott az Iparretarrak nevű, ugyancsak baszk terrorszervezet tevékenykedik

²⁶ Lásd: Baszk Autonómia Statútum (Estatuto de Autonomía para el País Vasco). Elérhető: <http://www.filosofia.org/cod/c1979gue.htm> Letöltés ideje: 2011-04-29

²⁷ Anderle Ádám: Spanyolország története. Pannonica kiadó, Budapest, 1999 pp. 163.

A baszk terrorszervezet történelme során már számos tűzszünetet kötött, így 1998-ban, 2006-ban és 2010-ben is, ám ezek csak rövid életűek voltak. 2011. január 10-én „állandó, általános és igazolt” tűzszünetet hirdetett, azóta pedig egyetlen merényletet sem követtek el.²⁸

3. ábra: Az ETA merényletei, valamint az azokban megsebesült és elhunyt személyek száma 1970-től 2010-ig

(Készítette: Budai Ádám, Forrás: Global Terrorism Database)

Magas rangú vezetőik letartóztatása, a csoportok logisztikai ellátó bázisainak felszámolása és tagjainak külföldre szökése nehéz helyzetbe sodorta a szervezetet. Ennek köszönhető, hogy akcióinak száma lecsökkent, hiszen a belső szervezeti problémák lefoglalják az energiáit. Ugyanakkor 2011 szeptemberében a Legfelsőbb Bíróság Hivatalának egyik tagja arra figyelmeztetett, hogy amíg az ETA szerkezeti struktúrája érintetlen marad katonai, logisztikai és politikai vonatkozásban, addig a spanyol és francia területeken bármelyik pillanatban akciókat hajthatnak végre, ha jelenlegi stratégiájuk nem éri el a kívánt hatást. Bár a csoport általi fenyegetés mértéke az utóbbi időben észrevehetően lecsökkent, a szervezet műveleti képessége továbbra is magas szinten maradt. A Hivatal felhívta rá a figyelmet, hogy az ETA már 2006-ban is komoly tűzszünetet hirdetett, de akcióikat kilenc

²⁸ Declaración de ETA. Elérhető: http://estaticos.elmundo.es/documentos/2011/01/10/comunicado_eta.pdf Letöltés ideje: 2011-09-15

hónappal később folytatták. Hozzá tették, hogy az Euskadi ta Askatasuna a korábbi tűzszüneteket belső szerkezeti átalakításra, biztonságának erősítésére, valamint logisztikai és műveleti képességeinek növelésére használta fel, ezért nem zárható ki annak eshetősége, hogy a baszk terrorszervezet sorainak újjászervezése után újabb terrorcselekményeket fog végrehajtani.²⁹

II. 1. 2. A szervezet jövője

A szervezet sokáig nem hallatott magáról, azonban 2011. október 20-án kihirdette fegyveres tevékenységének végleges beszüntetését.³⁰ Az időpont nem véletlen, véleményem szerint komoly belpolitikai esélylatolgatás előzte meg. November 20-án parlamenti választásokat tartottak Spanyolországban, ráadásul San Sebastianban egy nemzetközi békekonferencia ült össze a baszk kérdés megoldására. Az addig kormányzó PSOE a választások előtt vesztesre állt a Néppárt jelöltjével szemben. A PP miniszterelnök-jelöltje tárgyalásokat folytatott a baszk pártokkal, amelyben a békés megoldás lehetőségeit keresték. Ezt elősegítette, hogy a baszk nacionalista pártok szövetségbe tömörülve (Bildu) a májusi önkormányzati választásokon legyőzték a kormányzó párt jelöltjeit, bizonyítván, hogy nem csak a baszk terrorszervezet szócsöve, és hogy demokratikus úton is el lehet érni eredményt. Valószínűleg úgy vélekedtek, hogy ha a Néppárt kerül hatalomra, az meggyorsítja a tárgyalásokat, amelyről viszont kizsorszorulna a baszk társadalom által magára hagyott és elítélt Baszkföld és Szabadság. Ez a helyzet véleményem szerint az ETA eddigi 50 évnyi erőfeszítéseit tenné semmissé, hiszen ha az, amiért idáig küzdöttek, nélkülük valósulna meg, az alapjaiban kérdőjelezné meg a szervezet létének értelmét tagjainak körében is, és ez az egyértelmű véget vetítené előre. Az Euskadi ta Askatasuna bejelentésével továbbra is igyekszik megmaradni a baszk kérdés jelentős tényezőjének, akár azon az áron is, hogy felhagy a szokásos és általuk célravezetőnek tartott eszközök alkalmazásával. Ezt alátámasztják nyilatkozatuk egyes részletei, amelyben kijelentik, hogy „a hosszú évek harca hozta létre a mostani lehetőséget”.³¹ Erre a San Sebastianban rendezett konferencia remek lehetőséget nyújt, ahol a résztvevők felszólították a spanyol és francia kormányt, valamint a baszk terrorszervezetet, hogy üljenek tárgyalóasztalhoz, aminek megvalósulása hatalmas

²⁹ ETA mantiene 'íntacta' su estructura y podría actuar 'en cualquier momento'. elmundo.es, 2011.09.15. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/09/15/espana/1316081956.html> Letöltés ideje: 2011-10-09

³⁰ Escrivá, Ángeles: ETA anuncia el cese definitivo de su 'actividad armada'. elmundo.es, 2011.10.19. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/19/espana/1319034890.html> Letöltés ideje: 2011-10-22

³¹ Uo.

előrelépést jelentene a baszk kérdés megoldása felé vezető úton.³² Egyelőre azonban a konferencia sikere várat magára, ugyanis a spanyol kormány továbbra sem hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni a terrorszervezettel a külföldi nyomás ellenére sem. A békefolyamat haladását hátráltatja, hogy a Néppártnak komoly gazdasági problémákkal kell megküzdenie, amelyek háttérbe szorítják a kisebbségi kérdéseket. Az ETA-foglyok kérdése igen nagy súllyal esik latba a baszk megbékélés során. A spanyol kormányok egységes stratégiája szerint a terrorszervezetek tagjait az országban szétszórva helyezik el, ezzel lehetetlenné téve az egymás közötti kapcsolattartást. Ezt azonban élesen bírálják Baszkföldön, és követelik a foglyok baszkföldi börtönökbe szállítását, a kormány azonban élesen elzárkózik eddig sikeresnek vélt politikájának megváltoztatásától, nyilatkozta Jorge Fernández Díaz belügyminiszter.³³ A baszk nacionalista pártok politikai nyomás alá helyezték Nicolas Sarkozy francia államfő, hogy foglaljon állást a kérdésben. Sarkozy véleménye azért is fontos, mert körülbelül 150 ETA-tag raboskodik jelenleg Franciaországban, ráadásul a két ország szorosan együttműködik a terrorizmus elleni harcban. A francia államfő, melynek szerepét a spanyol társadalom 70%-a pozitívnak értékelte,³⁴ lehetségesnek és kívánatosnak tartotta a baszk foglyok Baszkföldön történő elhelyezését, és párbeszédre szólította fel a spanyol kormányt.³⁵

Látható tehát, hogy az ETA által 2011 októberében bejelentett fegyveres aktivitásról való lemondást nem követte komolyabb áttörés vagy kormányzati lépés a baszk békefolyamatban. A spanyol kormány elzárkózó és tárgyalni nem kívánó politikája lelassítja a konszolidációt, késleltetve vagy akár lehetetlenné téve ezzel a megegyezés időpontját.

II. 1. 3. A szervezet tevékenysége

Az európai terrorszervezetek fő bevételi forrása a zsarolás. Becslések szerint 2010. első félévében csak az ETA 3,1 millió eurós nagyságú tétet tett szert ilyen módon bevételre a

³² Los partidos esperan que la Conferencia sea la antesala de un comunicado de ETA. <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/17/espana/1318879540.html> Letöltés ideje: 2011-10-22

³³ Fernández Díaz asegura que mantendrá la política de dispersión de presos etarras. <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/12/29/espana/1325174435.html> Letöltés ideje: 2012-04-19

³⁴ Vigésimo Novena Oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/37dbc1804aedca1f8114b53a649df36b/29Oleada_Informe_Completo.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=37dbc1804aedca1f8114b53a649df36b Letöltés ideje: 2012-04-22

³⁵ Sarkozy apunta que es 'deseable' acercar presos de ETA si no hay violencia ni intolerancia. <http://www.elmundo.es/elmundo/2012/03/01/espana/1330623770.html> Letöltés ideje: 2012-04-19

baszk területekről az úgynevezett „forradalmi adó” révén.³⁶ Egyes akciók során egyszerre akár 400,000 eurót is zsákmányoltak a tettesek.³⁷

Az Euskadi ta Askatasuna tevékenységének fő területei az emberrablás, a zsarolás, valamint új tagok toborzása és fegyverek és robbanószerkek beszerzése.

A szeparatista terrorizmus erejét tápláló szélsőséges, nacionalista eszmék továbbra is ott élnek a baszk népesség vékony rétegének gondolataiban. Ám amíg a probléma gyökerét nem szüntetjük meg, a szervezet akaratát annak bukása után is tovább vihetik más elnevezésű, de hasonló célú csoportok égisze alatt.

Az ETA csakúgy, mint sok más terrorszervezet, felhasználja a médiát nézeteinek terjesztésére és különféle tűzszüneti bejelentések tételére, legtöbbször a Gara folyóiratot.

Téves lenne azt hinnünk, hogy a szervezet egyedül harcol céljai elérése érdekében. Állampolgárok csoportjai látszólag törvényes céllal pénzt utalnak a szervezet fenntartására, kommunikációs csatornákat biztosítanak ideológiájuk és nézeteik sugárzására, segítik a letartóztatott tagokat, új aktivistákat toboroznak és képeznek ki, valamint úgy kezelik, mint más politikai szereplőt.³⁸ A különböző szervezeteket (KAS, Segi, Gestoras Pro Amnistía), ifjúsági társulatokat (Jarrai, Haika), újságokat (Egin, Gara), szakszervezeteket (LAB) és a Baszk Parlamentben lévő politikai pártokat (Herri Batasuna, Batasuna) a bíróságok szoros ETA-támogatóknak tekintik.³⁹ Sokukat betiltottak, bíróság elé vittek és közülük sokakat bebörtönöztek, így számuk mára már alaposan megcsappant.

Ahogy a későbbiekben látni fogjuk, a Baszkföld és Szabadság jelentős szerepet játszott a spanyol társadalom biztonság-felfogásának alakításában. Ezt nem elsősorban a hatalmas áldozatokkal járó, hanem sokkal inkább a megkülönböztetett célok (biztonsági erők tagjai, politikusok) ellen évről-évre elkövetett merényletekkel érték el. 1973-ban megölik Luis Carrero Blanco admirálist, 1995-ben José María Aznar későbbi miniszterelnök és János Károly király ellen követtek el sikertelen merényletet. 1997-ben Miguel Angel Blanco néppárti vezetőt rabolták el, majd végezték ki. Ugyanez történt Manuel Zamaretto néppárti vezetővel is 1998-ban.

³⁶ La dictadura del terror. elmundo.es, Elérhető:

http://www.elmundo.es/eta/historia/impuesto_revolucionario.html Letöltés ideje: 2011-10-09

³⁷ TE-SAT 2011 Elérhető: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/te-sat2011.pdf> Letöltés ideje: 2011-11-01

³⁸ La dictadura del terror. elmundo.es Elérhető: <http://www.elmundo.es/eta/entorno/index.html> Letöltés ideje: 2011-09-13

³⁹ La dictadura del terror. elmundo.es Elérhető: <http://www.elmundo.es/eta/entorno/index.html> Letöltés ideje: 2011-09-23

II. 1. 4. Együttműködés más terrorszervezetekkel

Magas szintű együttműködés figyelhető meg a széparatista terrorszervezetek között Európán belül és kívül is. Az azonos célok – amelyek egy sajátos szolidaritást alakítanak ki a csoportok között - és ezek megvalósításában használt eszközök és tevékenységek hasonlósága kézenfekvővé teszi a szervezetek közti kooperációt. A tapasztalatok cseréje, a tagok kölcsönös kiképzése, illetve bújtatása, vagy az akciók összehangolása révén a két vagy több szervezet sokkal erősebben hallathatja hangját. Nem véletlen, hogy a spanyol széparatista terrorizmus is kihasználja az elé táruló lehetőségeket.

A dél-amerikai partner: a FARC

Egy spanyol-kolumbiai közös nyomozás igazolta a FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők) és az ETA közti szoros, pragmatikus gondolkodáson alapuló viszonyt és együttműködést.⁴⁰ A bizonyítékok szerint az Euskadi ta Askatasuna 2003 óta segíti a dél-amerikai szervezet tagjainak kiképzését az időzítővel és mobiltelefonnal működtetett robbanószerkezetek, autókba és motorokba rejtett bombák,⁴¹ illetve fegyverek használatának elsajátításában, valamint logisztikai támogatást nyújt a kolumbiai gerilláknak. Cserébe a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők a drogkereskedelemből származó jövedelmének egy részét a baszk szervezet rendelkezésére bocsátja.

2003 februárjában a bogotai El Nogel klubban egy autóba rejtett pokolgép 35 embert megölt, további 200-at pedig megsebesített.⁴² A 200 kilogramm robbanószerkezet elkövetett merénylet kivitelezésének módszere a hatóságok szerint az ETA-ra vagy az IRA-ra utalhat. Utóbbi szervezet szintén jó kapcsolatokat ápol a kolumbiai csoporttal.

⁴⁰ Berti, Benedetta: Colombia's FARC and the Basque ETA: Exploring the Tactical and Economic Partnership. jamestown.org, 2009.01.23. Elérhető:

http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=34404 Letöltés ideje: 2011-09-15

⁴¹ ETA enseñó a las FARC nuevas técnicas para montar bombas, según ex guerrilleros. elmundo.es, 2011.02.08. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/02/08/espana/1297194632.html> Letöltés ideje: 2011-09-15

⁴² El Gobierno de Colombia vincula a ETA con el atentado de Bogotá. elmundo.es, 2003.02.11. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2003/02/11/internacional/1045004122.html> Letöltés ideje: 2011-09-15

2008-ban a FARC ugyancsak a baszk terroristák segítségét kérte a kolumbiai alelnök, Francisco Santos, a volt elnök, Andrés Pastrana és más fontos személy elleni merénylet kivitelezésében.⁴³

Az ír kapcsolat: az IRA

Az ETA az IRA-val is igen jó kapcsolatokat ápol. Rendszeresen találkoznak a terrrorszervezetek magas rangú vezetői tapasztalatcsere céljával. A két terrrorszervezet közti kapcsolatot az ETA egyik vezetője is elismerte egy nyilatkozatában, kiemelve, hogy az IRA bizonyos mértékű sikerei révén mércének számít a köreikben.⁴⁴ A szakértők szerint az ETA és az IRA közt szoros műveleti kapcsolatot is feltételezhetünk.

Észak-írországi nyomozók jelezték, hogy az ETA robbanószereket küldött az IRA-nak, amelyek tanulmányozásával az ír terrrorszervezet emelheti a robbanószerek gyártásának színvonalát.⁴⁵

Egy újságban megjelent cikk szerint a baszk és ír szervezet vezetői titkos találkozásokat szerveznek Olaszországban, közös fegyver és robbanószer vásárlás lehetőségének tanulmányozására, valamint a robbanószerek gyártásában szerzett tapasztalataik kicserélésére.⁴⁶

ETA és az ARB

A két szervezet egymást testvérszervezeteknek tekintik, ugyanis mindkét csoport az elnyomó hatalom elleni harcot és a tőle való függetlenséget tűzte ki célul. Míg az ETA Baszkföldre, addig a Breton Forradalmi Hadsereg (Armée Revolutionnaire Bretonne – ARB) Bretagne Franciaországtól való függetlenségét szeretné elérni.

A két széparatista szervezet közötti kapcsolat bizonyítéka a 1990-es években került napvilágra, mikor az Euskadi ta Askatasuna segített az ARB-nak 8 tonna dinamitot lopnia egy

⁴³ Colombia sugiere que las FARC buscaban ayuda de ETA para atentar en Madrid. [elmundo.es](http://www.elmundo.es/elmundo/2008/05/30/internacional/1212104721.html), 2008.05.30. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2008/05/30/internacional/1212104721.html> Letöltés ideje: 2011-09-15

⁴⁴ Josu Ternera reconoce las relaciones entre ETA y el IRA, pero niega contactos con las FARC. [elmundo.es](http://www.elmundo.es/elmundo/2002/05/20/espana/1021892592.html), 2002.05.20. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2002/05/20/espana/1021892592.html> Letöltés ideje: 2011-09-23

⁴⁵ Fuerzas especiales del Ejército británico investigan en España los lazos entre el IRA y ETA. [elmundo.es](http://www.elmundo.es/elmundo/2002/08/01/espana/1028169374.html), 2002.08.01. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2002/08/01/espana/1028169374.html> Letöltés ideje: 2011-09-23

⁴⁶ La Policía gala cree que ETA guarda en Francia 'cientos de armas y explosivos'. [elmundo.es](http://www.elmundo.es/elmundo/2007/02/06/espana/1170780919.html), 2007.02.06. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/02/06/espana/1170780919.html> Letöltés ideje: 2011-09-23

bretagnei kőfejtőből. 1998 júliusában a francia terrorszervezet exkluzív interjút adott a baszk Gara újságban, amelyben terrorcselekményeket vállalt magára.⁴⁷

II. 2. Abu Hafs al-Masri Brigád

Bár az Abu Hafs al-Masri Brigád csak egyetlen merényletsorozatot követett el Spanyolországban, mégis fontos terrorszervezet, mert magára vállalta a 2004-es madridi robbantásokat.

A szervezet körül sok a bizonytalanság, kevés adat áll róla rendelkezésre, így nem lehet egyértelműen meghatározni, hogy csak az al-Káida egy sejtje, vagy az anyaszervezet európai műveleteiért felelős szervezete-e.

A GTD adatai szerint a csoportot 2003-ban alapították, és máig számos néven létezik.⁴⁸ A nevét Mohhamed Atef aka Abu Hafsról kapta, az al-Káida egyik hírhedt terroristájáról. A szervezet az al Quds al Arabi nevű londoni arab nyelvű napilapjában teszi közzé nyilatkozatait. Ezek révén magukra vállalták a felelősséget a 2003-as nagy észak-amerikai áramszünetért, a 2005-ös londoni és a 2004-es madridi merényletekért. Véleményem szerint a csoport létezésének ténye már csak azért is kétséges, mert számos állításuk megkérdőjelezhető. A 2003-as áramszünetet például egy technikai probléma okozta. Ugyanakkor nem létezik teljesen meggyőző bizonyíték arra nézve sem, hogy állításaik hamisak lennének. Ami egyértelmű, hogy a szervezet egyetért az al-Káida céljaival és azon állításával, hogy a nyugati országok demokratikus rendszere felelős az állampolgáraik ellen elkövetett iszlámista terrortámadásokért, így őket továbbra is célpontjaiknak tekintik.

Legjelentősebb merényletük a 2004. március 11-én elkövetett madridi robbantások voltak. Három nappal az országos parlamenti választások előtt a reggeli csúcsforgalomban ingázó munkásokat szállító, Madridból induló vonatokon sorozatos robbanások történtek. A rögtönzött robbanószerekkel végrehajtott támadássorozatokban összesen 10 bomba robbant (további hármát a hatóságok hatástalanítottak), a halálos áldozatok száma 191 fő volt, a sebesülteké pedig meghaladta az 1800 főt.⁴⁹

⁴⁷ Global Terrorism Database. Elérhető:

http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=3548 Letöltés ideje: 2011-10-01

⁴⁸ Global Terrorism Database. Elérhető:

http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=3548 Letöltés ideje: 2011-10-01

⁴⁹ Gazdag Ferenc: Biztonsági Tanulmányok – Biztonságpolitika. ZMNE, Budapest, 2011, pp. 182.

Az al-Káida aznap este magára vállalta a merénylet elkövetését.⁵⁰ A nyilatkozatban a támadás okaiként Spanyolország részvételét az iraki és afganisztáni háborúban, valamint a Bush adminisztrációval való szövetséget jelölte meg. A nyomozás során elfogták a merényletek két végrehajtóját, Otmal el Gnaouit és Dzsamal Zougamot, akiket egyenként több mint 40 000 évre ítélték el 2007 szeptemberében.⁵¹ A merényletek rövidtávú következményeként a választásokon győztes szocialista párt ígérését betartva 2004. május 21-ig kivonta csapatait Irakból. A hosszútávú hatások azonban egy sokkal mélyebb és szélesebb körű átalakulást hoztak Spanyolország és a terrorizmus viszonyrendszerében.

II. 3. Az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén

II. 3. 1. A szervezet történet

Az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén terrorszervezetet azért tartottam fontosnak megemlíteni, mert földrajzi közelsége, nyilatkozatai, valamint az országba áramló radikalizált migránsok révén komoly fenyegetést jelenthet Spanyolországra nézve. Az elmúlt években Észak-Afrikában megszorodtak a terrorista cselekmények, amelyek az általam vizsgált nevű terrorszervezethez köthetőek. A korábban Ima és Harc Szalafista Csoport (Salafist Group for Preaching and Combat – GSPC) néven működő szervezet az utóbbi időben egyre több akciót vállalt fel. Ez arra utal, hogy az AQLIM igyekszik kiterjeszteni hatalmát és képességeit, hogy globális hatású, valamint sokkal kifinomultabb mechanizmussal rendelkező, tényleges szereplője legyen a nemzetközi terrorizmusnak.

A GSPC kezdetben az algériai kormánnyal szembehelyezkedő, radikális iszlám ellenállási mozgalomnak indult 1992-ben, ekkor az algériai katonai rezsim törölte az akkori parlamenti választások második fordulóját, mivel fennállt a veszélye az Iszlám Felszabadítási Front (Islamic Salvation Front - ISF) hatalomra jutásának.⁵² 1998-ban a szervezet kihirdette függetlenségét az Iszlám Fegyveres Csoporttól (Armed Islamic Group - GIA), mert nem értett egyet annak brutális módszereivel. A GSPC megkísérelte megnyerni a lakosságot, ezért a kormány elleni folyamatos harc során igyekezett elkerülni a civil áldozatokat, és csak a biztonsági erők tagjaira koncentrált, amivel növelte támogatottságát a helyi lakosság körében.

⁵⁰ Full text: 'Al-Qaeda' Madrid claim. news.bbc.co.uk, 2004.03.14. Elérhető:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3509556.stm> Letöltés ideje: 2011-09-23

⁵¹ La sentencia condena a 120.755 años de cárcel frente a los 311.959 de la Fiscalía. elmundo.es, 2007.10.31. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/10/31/espana/1193838030.html> Letöltés ideje: 2011-09-23

⁵² Nagy Mihály: Az al-Káida és „testvérszervezeteinek” előretörése a Maghreb-térségben. In: Nemzet és Biztonság 2011/4 pp. 16.

A kormány amnesztia-programja és az algériai hadsereg folyamatos terrorellenes kampánya jelentősen csökkentette az Algériában tevékenykedő terroristák számát, amely a becslések szerint az 1990-es években érte el 30 000-es csúcslétszámát. Jelenleg a tagok száma 1000 fő alá csökkent.⁵³

Az al-Káida már az 1990-es években pénzbeli támogatást nyújtott a terroristaszervezetnek, később pedig afganisztáni kiképzőtáborokban képezte ki az algériai szervezet alapító tagjait. Bár a GSPC már 2003-ban hűségéről biztosította bin Ládén szervezetét és elkezdte szorosabbra fűzni a vele való kapcsolatait, számos ponton nem értettek egyet, így a kezdeményezés nem volt eredményes.⁵⁴ A csoport nemzeti jellegét és függetlenségét helyezte előtérbe, az al-Káida globális szent háborújától eltérően. Véleményük szerint a hitehagyottak elleni harc elsőbbséget élvez a hitetlenek elleni harcban, tehát az GSCP Algériára koncentrálnak inkább, nem pedig Európára.⁵⁵

Azonban 2004-től a szervezet igyekezett olyan politikát folytatni, amely elősegítette nemzetközivé válásukat,⁵⁶ ezért felvették a kapcsolatot az al-Káida iraki szárnyával, majd az általuk alkalmazott propagandatechnikát kezdték használni: akcióikat filmre vették, amelyet dzsihádisták énekkel, az al-Káida vezetőinek nyilatkozataival és a kiképzőtáborokban készült felvételek részleteivel együtt az interneten terjesztették. A szervezet nemzetközivé válását fokozatosan erősítette mind a csoport, mind pedig az al-Káida. A GSCP már nem csak az algériai kormányt bírálta, hanem az anyaszervezet retorikáját átvéve, az iraki beavatkozást, az Egyesült Államok durva fellépését a muszlimok ellen, Franciaország befolyását az észak-afrikai térségre és a nyugati értékrendet is. A Maghreb al-Káida az észak-afrikai dzsihádisták mozgalmak egyesítését magára vállalva egységbe tömörítette az algériai, líbiai, mauritániai, tunéziai és marokkói harcosokat.

A GSCP 2006 szeptemberében hivatalosan is csatlakozott az al-Káidához, majd 2007 januárjában felvette ma is használatos nevét. Már az 1990-es években az al-Káida pénzbeli támogatást nyújtott, később pedig afganisztáni kiképzőtáborokban képezte ki az algériai szervezet alapító tagjait. Bár a GSCP már 2003-ban hűségéről biztosította az al-Kaidát, szövetségükre csak egy videofilm közzététele után került sor, amelyben már al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén néven vállalták magukra az általuk elkövetett

⁵³ Al-Qa'ida in the Lands of the Islamic Maghreb (AQIM). nctc.gov. Elérhető:

<http://www.nctc.gov/site/groups/aqim.html> Letöltés ideje: 2011-09-13

⁵⁴ Hansen, Andrew és Vriens, Lauren: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM). cfr.org, 2009.07.01. Elérhető: <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p4> Letöltés ideje: 2011-10-14

⁵⁵ Derzsényi Anita: A Maghreb al-Káida. In: Nemzet és Biztonság, 2009/9 pp. 4.

⁵⁶ Uo.

terrorcselekményeket.⁵⁷ Véleményem szerint a névváltásnak nem csak formális jelentősége volt, hanem egy politikai, ideológiai arculatváltás is történt a szervezeten belül, ami a tevékenységi terület kiterjedésében és az alkalmazott módszerek megváltozásában érhető tetten, amit a következő fejezetben fogok igazolni.

II. 3. 2. A szervezet tevékenysége

Mint említettem, az AQLIM név felvételével egy politikai, ideológiai arculatváltás is történt a szervezeten belül. 2007 januárja óta a GTD adatai azt mutatják, hogy bár még mindig Algériában követi el a legtöbb merényletet, a szervezet tevékenységi területe Malira, Nigerre, Mauritániára, sőt, még Irakra is kiterjedt, ami egyértelmű bővülést mutat.⁵⁸ Változás következett be a merényletek elkövetési módjában is. Megnövekedett a rögtönzött robbanószerekkel végrehajtott merényletek száma, illetve öngyilkos merényletek alkalmazására is számos esetben került sor, ami egyértelműen az al-Káida „védjegye”.⁵⁹

A szervezet 2007-óta - a GTD adatai szerint - 122 merényletet követett el, zömében Algériában, amelynek 492 halálos áldozata és 658 sérültje volt.⁶⁰ Fegyveres támadásokkal és robbanószerekkel elkövetett akcióikat a legtöbb esetben katonai, kormányzati és rendőri célpontok ellen hajtják végre. Alkalmanként emberrablást is elkövetnek, aminek áldozatai európai állampolgárok is lehetnek. 2010 elején két spanyol állampolgárt ejtettek túszul,⁶¹ illetve 2010 szeptemberében öt francia állampolgárt raboltak el Nigerből, mert Franciaország „beleavatkozott a muszlimok életébe”.⁶²

⁵⁷ Itt érdemes megjegyezni a szervezet elnevezése körüli gyakori pontatlanságot. Sok, általam vizsgált spanyol, angol és magyar forrásban az AQIM rövidítést használják, ami az Al-Qaeda in the Islamic Maghreb elnevezést takarja, ám ez pontatlan megfogalmazás. Az eredeti elnevezés Tanzim Al-Kaida bi-Bilad Al-Magrib Al-Iszlami, vagyis az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén.

⁵⁸ Global Terrorism Database. Elérhető:

http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&casualties_type=b&casualties_max=&criterion1=yes&dtp2=all&perpetrator=20033&count=100&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=CountryText&od=desc#results-table Letöltés ideje: 2011-10-14

⁵⁹ Roggio, Bill: Suicide bombers kill 18 in attack on Algerian military academy. longwarjournal.org, 2011.08.26. Elérhető:

http://www.longwarjournal.org/archives/2011/08/suicide_bombers_kill_6.php Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁰ Global Terrorism Database. Elérhető:

http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&casualties_type=b&casualties_max=&criterion1=yes&dtp2=all&perpetrator=20033&count=100&charttype=line&chart=overtime&expanded=no&ob=TotalNumberOffFatalities&od=desc#results-table Letöltés ideje: 2011-10-13

⁶¹ Al Qaeda sigue teniendo a dos rehenes españoles. elmundo.es, 2010.03.10. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2010/03/10/espana/1268226828.html> Letöltés ideje: 2011-10-31

⁶² Márton Balázs: Bin Laden megfenyegette a franciákat. kitekinto.hu, 2010.10.31. Elérhető:

http://kitekinto.hu/europa/2010/10/31/bin_laden_megfenyegette_a_franciakat/ Letöltés ideje: 2011-10-14

Az AQLIM alapvető célja egy iszlám törvénykezésen alapuló Iszlám Kalifátus létrehozása Algériában. Az algériai terrorelhárító szervek tevékenységének köszönhetően azonban kiszorult az országból, majd regionális terrorszervezetté nőtte ki magát, amely a Maghreb-térségben és Európában tevékenykedik.⁶³ A csoport névváltásakor átvette az anyaszervezet Nyugat-ellenességét is.

A szervezet nagy hangsúlyt fektet az iszlám propaganda terjesztésére, amiben nagy szerepet játszanak a különböző internetes közösségi fórumok, ahol világszerte több ezer ember oszthatja meg gondolatait egymással. A fórumokat számos adminisztrátor működteti, akik pontos instrukciókkal látják el társaikat arra az esetre, ha letartóztatnák őket, ezáltal a terrorelhárítás fáradozásai nincsenek komoly hatással a fórumok tevékenységére. A közösségi fórumok egy részét nem regisztrált látogatók is megtekinthetik, másik részén pedig korlátozott belépéssel védik a tagok személyazonosságát. Az iszlám terrorszervezetek általában ezeket a fórumokat használják „hivatalos” bejelentéseik nyilvánosságra hozatalára, de megtalálhatóak itt a Dzsiháddal és a mudszahedinekkal kapcsolatos videók, képek, hanganyagok, „Dzsihád publikációk”; például könyvek, magazinok, fordítások, valamint mudzsahedin sajtóközlemények; hivatalos jelentések, nyilatkozatok és deklarációk a világ számos részéről letölthető formátumokba.^{64;65} A fórumok másik célja a többi terrorszervezettel való kapcsolattartás. Az informatika fejlődésével és az új közösségi portálok megjelenésével a facebook is kedvelt helyé vált a terroristák közt. Az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén 2010. február 5-én itt is bejelentette az „Instituto de Producciones Mediáticas Al Andalus” megalapítását, ami egy olyan dzsihadista propagandahálózat, amelynek elsődleges célja „az elbitorolt iszlám földek visszaszerzése” Spanyolországtól.⁶⁶ A bejelentés teljes szövege elérhető az interneten, én viszont csak azt a spanyol területekkel kapcsolatos részét részletezem, amelyben megindokolják, hogy miért al-Andalusz lett a szervezet célpontja.⁶⁷ Ám mielőtt erre rátérnék, szükségét érzem egy rövid történelmi visszatekintést tenni az Ibériai-félsziget mór megszállásáról. A 8. század elején, a félszigeten feudális anarchia uralkodott, ahol a vizigót király harcolt a hatalomért a nagybirtokosokkal.⁶⁸

⁶³ Hansen, Andrew és Vriens, Lauren: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM). cfr.org, 2009.07.01. Elérhető: <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p4> Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁴ A fórumok témáinak megtekintéséhez regisztráció szükséges, amelyet viszont csak meghívóval lehet elvégezni, ezzel is növelve a fórum biztonságát. Elérhető: <http://ansar1.info/index.php> Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁵ Ilyen fórumok közé tartozik továbbá: <http://online-jihad.com/> Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁶ Producciones Producciones Mediáticas Al-Andalus. facebook.com, 2010.02.05.

Elérhető: http://www.facebook.com/note.php?note_id=290808628591 Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁷ AQIM: "Declaration of al-Andalus Establishment for Media Production". neofoundation.org, 2009.10.04.

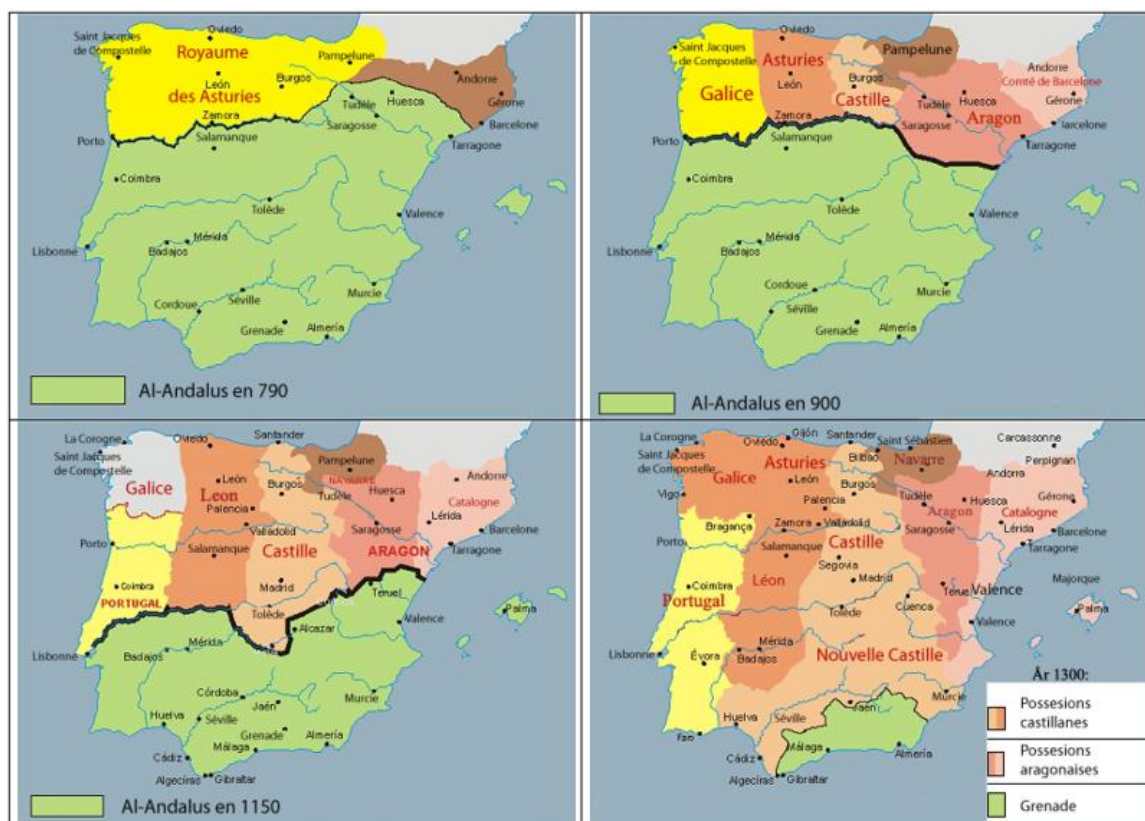
Elérhető: <http://www.neofoundation.org/miscellaneous/nefaAndalusAQIM1009.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-14

⁶⁸ Anderle Ádám: Spanyolország története. Pannonica Kiadó, Budapest, 1999 pp. 23

Az egymással rivalizáló pártok egyike, élén Vitizával, az Észak-Afrika arab helytartójától kért fegyveres segítséget, amelynek köszönhetően sikerült megnyerni a háborút. A polgárháború heveségének fokozása újabb és újabb muzulmán harcosok érkezését jelentette. A megnövekedett mór haderő és Vitiza kihasználta az instabil királyság adta lehetőségeket, és szép lassan, többnyire egyezmények formájában elkezdte meghódítani a területet. A muzulmán expanziót megkönnyítette, hogy sokan felszabadítóként tekintettek rájuk, a harcosok nagy része szolgálatai fejében földbirtokot kapott, illetve sokan beházasodtak a vizigótok közé. Az uralmuk alá hajtott területet al-Andalusznak hívták, ami a „Vandalicia” szó deformálódásából ered, amely azokra a vandálokra utal, akik az 5-6. században a félszigetről keltek át Észak-Afrikába.⁶⁹ A 11. században azonban a sok népcsoport és a nem egységes muzulmán törzsek belviszályt szítottak, gyengítve a központi hatalmat. Ezt használták ki a mór expanziót elkerülő északi keresztény államok, akik visszahódították a muzulmán területeket. Elkezdődött a „reconquista”, amelyben a muszlim megszállókat kiszorították a félszigetről, és amelyet a 15. század végére Granada elfoglalásával fejeztek be. Mindezt azért tartottam fontosnak megítélni, hogy tisztább képet kapjunk egyrészt a spanyol történelem témánk szempontjából releváns időszakáról, másrészt Spanyolország és az észak-afrikai muszlimok kapcsolatát máig meghatározó eseményekről. A fentebb említett nyilatkozatban a szerző(k) kifejti(k), hogy al-Andalusz a muszlimok elveszett Paradicsoma. A Dzsihád, vagyis a Szent Háború, a muszlim nemzet kötelessége, mióta az első al-Andalusz város elesett a keresztények keze által. Ez nem változott akkor sem, mikor az utolsó muszlim város, Granada elesett, és ma sem, mikor a Dzsihád kötelessége minden olyan terület visszafoglalása a muzulmánok részére, amely egyszer már az iszlám fennhatósága alá tartozott, és ott a Sharia, vagyis az iszlám törvénykezés bevezetése.⁷⁰ Az AQLIM által létrehozott propagandahálózat általuk deklarált célja, hogy minden muszlimot emlékeztessen e kötelességére al-Andalusszal kapcsolatban.

⁶⁹ Uo. pp. 27

⁷⁰ AQIM: "Declaration of al-Andalus Establishment for Media Production". neofoundation.org, 2009.10.04. Elérhető: <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/nefaAndalusAQIM1009.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-22

4. ábra: Al-Andalusz területe (zöld) a kezdetektől a 14. század elejáig.

(Forrás: libreria-mundoarabe.com)⁷¹

Ez a nyilatkozat jól mutatja, hogy az AQLIM nagy figyelmet fordít Spanyolországra. Az országot gyakran emlegetik a szervezet bejelentéseiben, leginkább Ceuta és Melilla „elfoglalása” kapcsán, mert ez a két külterület Észak-Afrika partjainál fekszik, „muszlim földön”. Véleményük szerint, mivel a két területet erőszakkal vették el, ők is erőszakkal fogják visszavenni azokat. Bár a fórumokon nem hangzott el konkrét támadással való fenyegetés, de a veszélye véleményem szerint továbbra is fennáll.

Az egyének radikalizálódásához és beszerzéséhez azonban nem csak az internet és a dzsihádisták fórumok jelentik a segítséget. A különböző társas összejövetelek privát házakban vagy mecsetekben a személyes találkozás és kapcsolattartás révén eredményesebbek lehetnek a kívánt hatás eléréséhez. Az ilyen „toborzó találkozók” akár Európa országaiban, így Spanyolországban is előfordulhatnak, amely az elhárítás fokozottabb figyelmét igényli az országban élő muszlim közösségek felé. A toborzott önkénteseket ezután a világ számos országába, Pakisztánba, Afganisztánba, Szomáliába, vagy Jemenbe vezénylik kiképzésre és a

⁷¹ Elérhető: http://www.spainthenandnow.com/spanish-history/8th-c-al-andalus-consolidation/default_135.aspx
Letöltés ideje: 2011-11-01

terrorszervezet támogatására.⁷² A Spanyolországban élő közel egymillió muszlim potenciális célpontja az AQLIM propagandájának, ugyanis beszervezésükkel értékes helyi hálózatot alakítanak ki, amelyek segíthetik a jövőben elkövetendő terrorcselekmények kivitelezését.⁷³

A szervezet célja a minél nagyobb előerő-pusztulással járó merényletek kivitelezése. 2003-ben Algériában az egyik akciójuk során 43-an haltak meg, míg 2007-ben 67-en és további 100-an megsebesültek. 2008-ban és 2009-ben elkövetett két merényletük összesen több mint 80 halálos áldozatot követelt.^{74;75}

Véleményem szerint az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén földrajzi közelsége, az Ibériai-félszigetre áramló migránsok és al-Andalusz miatt potenciális fenyegetést jelent a Spanyolországra.

III. A spanyol társadalom biztonság-percepciójának változása

A spanyol társadalom biztonság-percepcióján azt a szubjektív szemléletmódot értem, ahogy a társadalom tagjai a biztonságot veszélyeztető tényezők fenyegetésének mértékét érzékelik. Ennek hatását nem csak a valós fenyegetések, hanem a média és a közvélemény hatása is nagymértékben alakítja. A fejezetben megvizsgálom Spanyolország társadalmi biztonságáról alkotott felfogásának változását Franco diktatúrájától kezdve egészen a mai napig, amelyhez az Elcano Királyi Intézet közvélemény-kutatásait használok fel. A nagy időintervallum azért fontos a téma tárgyalásában, mert így megfelelő kontextusba tudjuk helyezni az általam vizsgált 2001 és 2011 között eltelt időszakot.

Az 1936 és 1939 közt zajló polgárháborúból a Francisco Paulino Hermenegildo Teódulo Franco y Bahamonde Salgado Pardo de Andrade, vagy közismertebb nevén Francisco Franco tábornok vezette csapatok kerültek ki győztesen. Franco szélsőjobboldali diktatúrát vezetett be, amely egészen 1975-ben bekövetkezett haláláig fenn is maradt. Hatalmának megszerzésében óriási szerep jutott a hadseregnek, főleg a szárazföldi haderőnek, ezért tagjai közül sokan kerültek magas állami tisztségekbe. Előfordult, hogy minden miniszteri tisztséget katona töltött be. A Franco-korszakban a hadsereg nem csak

⁷² TE-SAT 2011. Elérhető: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/te-sat2011.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-31

⁷³ Un estudio advierte del gran aumento del islamismo radical desde el 11-M. elmundo.es, 2009.06.02. Elérhető: <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/06/02/espana/1243950671.html> Letöltés ideje: 2011-10-31

⁷⁴ Global Terrorism Database. Elérhető: <http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&search=GSPC&charttype=line&chart=overtime&expanded=no&ob=TotalNumberOfFatalities&od=desc#results-table> Letöltés ideje: 2011-10-22

⁷⁵ Bár kizárólag a terrrorszervezetek spanyolországi hatásával foglalkozom, mindazonáltal fontosnak tartottam néhány példát felhozni a pontosabb kép kedvéért

kommunista-ellenességével játszott szerepet, hanem a széparatista és a föderalista törekvések megakadályozásával az ország integritásának megőrzéséhez is hozzájárult. Ennél fogva a hadsereg a belső biztonság iránt érzett felelősség bűvöletében élt. Készek voltak rá, hogy megtoroljanak minden olyan próbálkozást, amely a rendszer ellen irányul. A hadsereg döntő része a nagyobb városokban helyezkedett el, magyarán nem a határok mentén, annak védelmére, hanem sokkal inkább a belső rend fenntartására és a rendszerellenes megmozdulások leverésére irányították a figyelmüket. Politikai ügyekben katonai bíróságok ítéleztek a civilek felett is. A rendőrfőnökök és a Guardia Civil (spanyol csendőrség) állományának 80%-át a szárazföldi haderőnem adta.

A katonai diktatúra természeténél fogva erősen elnyomta a társadalom rendszerellenes - köztük demokratikus - törekvéseit, sőt ehhez még hozzájárult a hadsereg igen széleskörű hatalma, és az ebből fakadó, a civil társadalomra nehezedő nyomás is. A média csakis a rendszer által megengedett információkat osztotta meg a lakossággal, így az államot esetlegesen veszélyeztető tényezők meglétük esetén is rejtve maradtak a lakosság legnagyobb hányada előtt, egyfajta burokból tartva őket. Ezen tényezők közé tartozott a széparatista terrorizmus is, mely a diktatúra lépéseire válaszul az ETA baszk terrorszervezetben öltött testet. Ugyanakkor becslések szerint az ETA a Franco-korszakban körülbelül 60 ember életét oltotta ki, ami az eddig elkövetett merényletekben megölt áldozatai összlétszámának csupán 7%-a,⁷⁶ tehát a diktatúra képes volt antidemokratikus eszközeivel sikeresen fellépni a terrorizmussal szemben. A spanyol állampolgárok magas biztonságérzetéhez hozzájárult az a tényező is, hogy az ország nem vett részt tevékenyen sem az első, sem pedig a második világháborúban, illetve a hidegháború alatt sem volt a nemzetközi szintén meghatározó szereplője, így meglehetősen elszigeteltségben élt. Ezen tényezők összességének eredményeként egy erős állam képe alakult ki az emberekben, amely keményen kézben tartja az országot, nem engedve meg semmilyen rendellenességet a rendszer működésében. Az esetleges kihágásokat pedig kőkeményen és brutálisan megtorolták.

A Vezér előrehaladott kora miatt 1973-tól fokozatosan adta át hatalmát utódjának. A rendszer szimbólumának e látványos gyengülése kihatott a diktatúra erejére is. Nem véletlen, hogy 1975-ben, Franco halálának évében már 117 terroristatámadást követtek el, amely hatszorosa volt az előző öt év támadásai átlagának (lásd 1. melléklet).

A Francisco Franco tábornok által saját utódjának kinevezett I. János Károly király elődje elképzeléseivel ellentétben nem követte a diktatórikus rendszer által kitaposott ösvényt.

⁷⁶ Mivel a GTD csak 1970-től regisztrálta a merényleteket, ezért pontos adatok nem állnak rendelkezésemre a diktatúra alatt elkövetett merényletekre vonatkozóan, így csak becsült adatot adhattam meg

Tisztában volt vele, hogy az ország fejlődésének gátat vető eddigi rendszer nem tartható fenn tovább, és így hatalmon maradása érdekében a kezébe kell vennie a demokratikus átalakulás folyamatát. Azon módszerek és eszközök széles tárházának, amelyek az előző rendszerben elfogadottak és hatékonyak voltak, a demokráciában nem volt már helyük. Ennek következtében, bár a társadalom elnyomása megszűnt, ezzel együtt a baszk terrorszervezettel szemben alkalmazható diktatórikus ellenlépések sem voltak tovább megengedettek a létrejött demokratikus jogállami értékrendben. A demokrácia velejárói, úgymint az alapvető emberi és polgári jogok megjelenése, a média szerepének és hatalmának növekedése, a szólásszabadság, a szabadabb ember képe, az állami kontroll csökkenése vagy az ország nemzetközi rendszerbe történő visszatérése nem csak a spanyol társadalom, hanem a terrorszervezetek tagjai számára is új lehetőségeket és szabadabb mozgásteret biztosított. Az állampolgárok ugyanakkor úgy hitték, hogy a diktatúra szörnyűségeinek elmúltával sokkal nagyobb biztonságban élhetnek. A biztonság egyéni szintje valóban nőtt, ugyanakkor az országnak olyan kihívásokkal kellett szembenéznie, amely átalakította a társadalom biztonságról alkotott elképzelését.

A merényletek számát tartalmazó statisztika jól érzékelteti, hogy a demokratikus állami berendezkedés, szemben a diktatúrával, sokkal kevésbé volt képes a terrorizmussal szembeni hatékony fellépésre (lásd 2. melléklet). Sőt, éppen a diktatúra bukása utáni bizonytalan demokratikus berendezkedés éveiben követték el a legtöbb merényletet. Az 1976-tól 1984-ig terjedő időszakban, azaz mindössze nyolc év alatt, 1383 merényletet követtek el, amely az összes merénylet számának 44%-a (lásd 2. melléklet). A merényletek intenzitása az 1976-tól 1990-ig terjedő időszakban volt a legmagasabb, ekkor 2131 merényletet követtek el, amely az összesnek mintegy 68%-a.

Spanyolország 1982-ben belépett a NATO-ba. A társadalom és a döntéshozók számára általánosan elfogadott volt az ország magas biztonsága, köszönhetően az állam erős politikai stabilitásának, az erős hadseregnek és a hidegháborúban előtérbe kerülő katonai biztonságnak, amely minden mást háttérbe szorított a biztonság dimenziói közül. Ezt jól tükrözi, hogy az ország ekkor még csak a Szövetség politikai szervezetéhez csatlakozott, a katonaihoz nem. Az ország elszigeteltsége az évek múlásával egyre csökkent, ezzel párhuzamosan pedig a társadalom érzékenysége megnőtt a biztonsági kihívásokkal kapcsolatosan, melyeket eddig a diktatórikus rendszer elrejtett az állampolgárok előtt. A Nyugathoz történő integráció második lépéseként Spanyolország 1986-ban az Európai Gazdasági Közösség tagja lett. Kapcsolatait fejlesztve az európai államokkal, gazdasága megerősödött, ami növelte az állampolgárok életszínvonalát és biztonságérzetét.

A hidegháború végével, a bipoláris világrend felbomlásával az ország új helyzetben találta magát. A 2000-ben kiadott Fehér Könyvben már részletesen foglalkoznak az új világrendből adódó új kihívások megjelenésével és kezelésüknek lehetőségeivel.⁷⁷ A dokumentum igyekszik tudatosítani a társadalomban, hogy a hosszú bezártság és elszigeteltség évtizedei után az országnak nagyon fontos az őt megillető hely elfoglalása a nemzetközi rendszerben. Kiemelték továbbá, hogy a globalizált világ következményeként az ország biztonságára ható kihívások, mint a nemzetközi terrorizmus, már nem csak a nemzeti határokon belül jelentkezhetnek, hanem azokon kívül is.⁷⁸ Mindezek ellenére, mint ahogy már fentebb említettem, a spanyol hatóságokat mégis váratlanul érte az Abu Hafs al-Masri Brigád által elkövetett merénylet. Az 1990-es évek új kihívásai megnövelték a védelem nemzetközi jellegének fontosságát. Spanyolország ezért felülvizsgálta korábbi álláspontját, és annak ellenére, hogy az ország katonai fenyegetettsége az 1980-as és 1990-es években nem nőtt, mégis elvállalták a NATO katonai szervezetéhez való csatlakozást 1998-ban, amelytől az ország súlyának és nemzeti biztonságuk szintjének növekedését várták. A csatlakozásért cserébe a NATO Összhaderőnemi Parancsnoki Központot delegált Madridba.⁷⁹

A következőkben közvélemény-kutatásokra támaszkodva fogom bemutatni a terrorizmus fontosságának változását a spanyol társadalom biztonság-felfogásában. Bár nem találtam olyan statisztikát, amely a 2002 előtti állapotot megfelelően bemutatná, az eddig olvasott források alapján véleményem mégis az, hogy az ország lakossága a baszk szeparatizmust és az ETA-t tekintette a legnagyobb fenyegetésnek. Ez a helyzet megváltozott a szeptember 11-i, és még inkább a madridi terrorcselekmények után, amikor a nemzetközi terrorizmus került előtérbe. Az Euskadi ta Askatasuna által jelentett fenyegetés mértékének csökkenésében szerepet játszott az is, hogy 2001-től kezdve egy évre vonatkoztatva merényleteinek száma nem haladta meg a harmincat, illetve áldozatainak száma a 2002 és 2011 közti időintervallumban nem érte el a tízes összértéket, mint ahogy a 1. melléklet is mutatja.

A különböző közvélemény-kutatások adatait összevetve megfigyelhető, a spanyol állampolgárok tudatában folyamatosan jelen van a terrorizmusból fakadó fenyegetettség érzése.

⁷⁷ Libro Blanco de la Defensa 2000. Elérhető: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Spain2000.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-07

⁷⁸ Uo. pp. 29.

⁷⁹ Headquarters Allied Force Command Madrid.. Elérhető: <http://www.nato.int/fcmd/index.htm> Letöltés ideje: 2011-10-31

Egy 2002-2006-ig folytatott tanulmány azt vizsgálta, hogy a megkérdezettek mennyire tartják fontosnak a terrorfenyegetettség hatását a spanyol stratégiai érdekekre nézve. Míg 2002-ben, a 9/11 utáni évben, a lakosság mintegy 85%-a érezte a nemzetközi terrorizmust fenyegető tényezőnek, 2006-ban, a madridi és a londoni merényletek után ez az érték elérte a 98%-t, ami megdöbbentő mennyiség (lásd 5. ábra).⁸⁰ 2003 októbere és novembere közt egy kiugró, mintegy 20%-os növekedést figyelhetünk meg a fenyegetés mértékében. Továbbá a spanyol társadalom véleménye szerint annak valószínűsége, hogy iszlám terroristák merényletet követnek el az országban, 65%-ról 81%-ra nőtt.⁸¹ A két érték növekedésében komoly szerepet játszott az iraki beavatkozás és az abban részt vevő spanyol erők tevékenysége miatti dzsihádisták bosszú lehetősége. A 2006. márciusi adat az előző év lecsökkent értékeivel ellentétben 73%-ra ugrott „a rendkívül vagy nagyon fontos” választ adók közt, amely egyértelműen a 2005 júliusában Londonban bekövetkezett terrortámadásra vezethető vissza.

	2002. november	2003. február	2003. október	2004. február	2005. február	2005. június	2006. március	2006. december
rendkívül vagy nagyon fontos	47	52	72	67	68	67	73	61
Fontos	38	37	23	23	27	28	25	34
rendkívül vagy nagyon fontos és fontos	85	89	95	90	95	95	98	95
kicsit vagy semennyire sem fontos	6	4	4	8	4	4	2	4
nem tudja/nem válaszol	9	7	1	2	1	1	0	1

5. ábra: A nemzetközi terrorizmus okozta fenyegetettség percepciója a spanyol stratégiai érdekekre vonatkoztatva
(Forrás: realinstitutoelcano.org)⁸²

⁸⁰ Bermejo, Rut és Reinares, Fernando: Visiones del terrorismo internacional en la opinión pública española. realinstitutoelcano.org, 2007.03.05. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/programas/terrorismo+global/publicaciones/publ-amenaza+espana/ari+32-2007 Letöltés ideje: 2011-10-07

⁸¹ Segunda oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2003. február. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada02 Letöltés ideje: 2011-10-07

⁸² Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/programas/terrorismo+global/publicaciones/publ-amenaza+espana/ari+32-2007 Letöltés ideje: 2011-11-01

Ugyanezen kutatás keretében megkérdezték, hogy a spanyol lakosság mit gondol fenyegetésnek Spanyolországra nézve az elkövetkezendő tíz évben.⁸³ A válaszok mindegyike a nemzetközi terrorizmust jelölte meg első helyen, az egyetlen kivételt képező 2005-ös évtől eltekintve, mikor kis különbséggel a globális felmelegedést tartották nagyobb kihívásnak.

Egy 2002-es kutatás szerint a nemzetközi terrorizmus témája foglalkoztatja leginkább a spanyol lakosságot, amely egyértelműen a szeptember 11-i terrortámadásokra vezethető vissza. A válaszadók 85%-a gondolta úgy, hogy ez komoly fenyegetést jelent. A második helyre a migráció és a vele kapcsolatos problémák kerültek 80%-al.⁸⁴

2003-ban a nemzetközi terrorizmust a válaszadók 67%-a tartotta fenyegetésnek, míg a proliferációt 51%-uk, az iszlám fundamentalizmust pedig 40%-uk.

2004 májusában, tehát a madridi robbantások után a lakosság 93%-a vélte úgy, hogy a nemzetközi terrorizmus komoly fenyegetést jelent az országra.⁸⁵ 2005 februárjában ez az érték 69%-ra csökkent.⁸⁶ 2006 márciusában az al-Káida által elkövetett londoni merénylet miatt a nemzetközi terrorizmust 86% vélte fenyegetésnek Spanyolországra nézve, ami júniusra 71%-ra süllyedt.

Egy 2006 decemberében végzett felmérés szerint a lakosság 54%-a nem hitte, hogy megismétlődhet egy 11-M-hez⁸⁷ hasonló eset, míg például az Egyesült Államokban a megkérdezettek 81%-a, az Egyesült Királyságban pedig 71%-a gondolta úgy, hogy megismétlődhetnek ezek a támadások.⁸⁸

2007-ben a fenyegetések rangsorában az első helyre globális felmelegedés (69%), a másodikra a nemzetközi terrorizmus (60%), míg a harmadikra az Iráni nukleáris programmal kapcsolatos problémák kerültek (59%).⁸⁹

⁸³ Bermejo, Rut és Reinares, Fernando: Visiones del terrorismo internacional en la opinión pública española. realinstitutoelcano.org, 2007.03.15. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/programas/terrorismo+global/publicaciones/publ-amenaza+espana/ari+32-2007 Letöltés ideje: 2011-10-07

⁸⁴ Primera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org 2002. november. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada01 Letöltés ideje: 2011-10-23

⁸⁵ Martín, Domingo Jimenez: La sociedad española tras el 11-M. Tres años de percepción de la amenaza. In: Athene Paper, 2007/4. Elérhető:

http://se1.isn.ch/serviceengine/Files/ISN/47306/ipublicationdocument_singledocument/4CB3AFD4-D035-431E-BE1E-A0F5036D7D84/es/Vol2+No+4+Art+2.pdf Letöltés ideje: 2011-10-30. pp. 11.

⁸⁶ Uo. pp. 18.

⁸⁷ A 11-M kifejezést elsősorban a spanyol szakirodalom használja a március 11-én elkövetett madridi robbantások megnevezésére, hasonlóan a WTC elleni 2001.09.11-én elkövetett terrortámadások kapcsán használatos 9/11 elnevezéshez.

⁸⁸ Decimotercera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2006. december. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada13 Letöltés ideje: 2011-10-07

⁸⁹ Decimocuarta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2007. március. Elérhető:

2008-ben kirobbant a jelenleg is tartó gazdasági világválság, amely Spanyolországot is érintette. Nőtt a munkanélküliség, csökkentek a bevételek, a kormány megszorításokra kényszerült, mindez előtérbe helyezte a biztonság szociális dimenziójának fontosságát. Érdeemes megfigyelni azt a folyamatot, hogy a gazdasági válság súlyosbodásával a terrorizmus milyen mértékben szorult háttérbe az új kihívásokkal szemben. 2009-ben a gazdasági válságot a lakosság 53%-a érezte a legsúlyosabb problémának, 4%-al megelőzve ezzel a második helyen lévő nemzetközi terrorizmust, míg a harmadik helyen a globális felmelegedés 41%-ot kapott.⁹⁰ A különbség az előző évekhez képest nőtt, ami a válság súlyosbodásával és a társadalom pesszimizmusának erősödésével magyarázható. A változást még jobban érzékelteti, hogy mikor a válaszadóknak ki kellett választaniuk négy terület közül (nemzetközi terrorizmus, gazdasági válság, A-típusú influenza, Afganisztán) azt, ami a legjobban aggasztja őket, az arány 3:1-hez módosult, vagyis a válságot (61%) közel háromszor annyian gondolták komolyabb fenyegetésnek, mint a nemzetközi terrorizmust (22%). 2010 márciusában ugyancsak négy terület közül kellett választani. Az első két helyen továbbra sem volt változás, a köztük lévő különbség ugyanakkor ez előző évi 39%-ról 46%-ra nőtt.⁹¹ Ugyanezen év júniusában a megkérdezetteket arra a kérdésre, hogy a négy terület közül melyiket találják a legaggasztóbbnak, a válság 70%-t, míg a nemzetközi terrorizmus csupán 12%-t kapott.⁹² A köztük lévő különbség majdnem elérte a 7:1-hez arányt. Ebben az évben azt is megvizsgálták, hogy melyik kihívást tartják a megkérdezettek komoly problémának. Az első helyen a pénzügyi válság állt 61%-al, majd utána következett a nemzetközi terrorizmus (52%) és a globális felmelegedés (40%).⁹³ 2011 márciusában az első három helyen nem történt változás, ugyanakkor mindhárom probléma súlyosságának megítélése romlott (66%,

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada14 Letöltés ideje: 2011-10-28

⁹⁰ Vigésima primera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2009. július. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada21 Letöltés ideje: 2011-10-28

⁹¹ Vigésima tercera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2010. március. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada23 Letöltés ideje: 2011-10-08

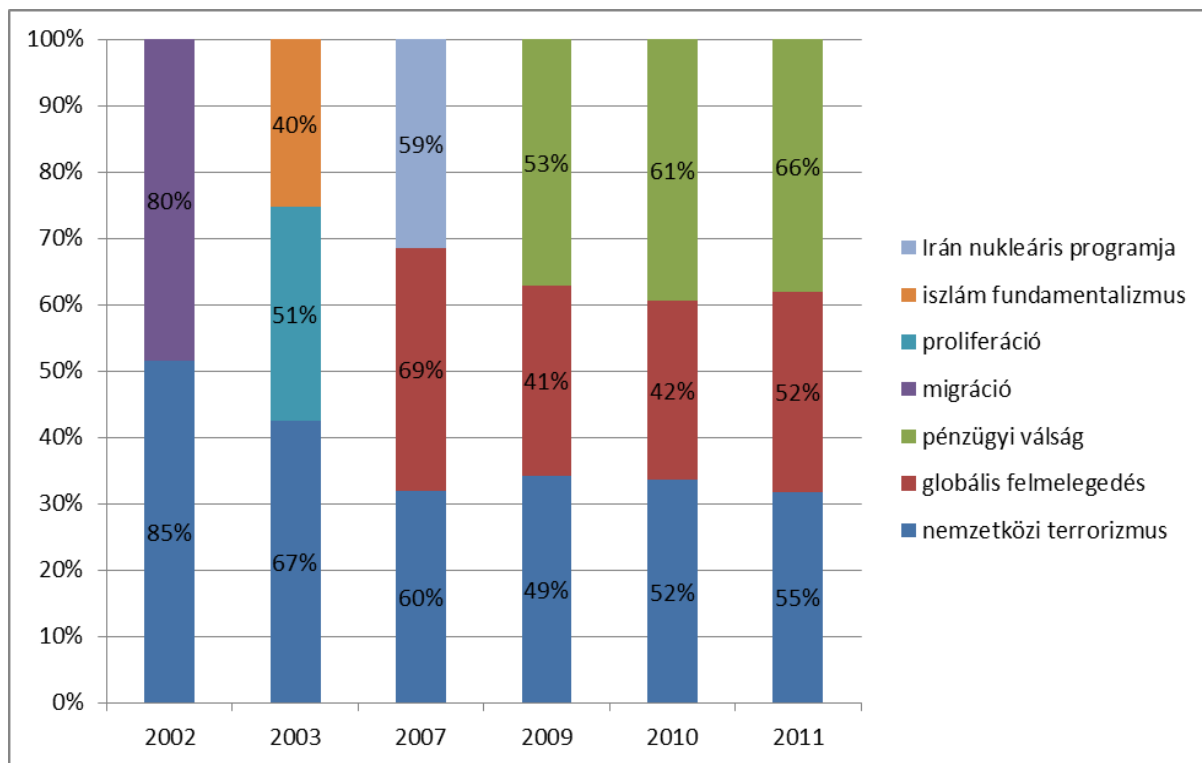
⁹² Vigésima cuarta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2010. június. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada24 Letöltés ideje: 2011-10-08

⁹³ Vigésima tercera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2010. március. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada23 Letöltés ideje: 2011-10-28

55%, 52%).⁹⁴ Ugyanez a tendencia figyelhető meg a három fenyegetés vizsgálatakor a 2009-től 2011-ig tartó időszakot vizsgálva, ami véleményem szerint az AQLIM tevékenységének erősödéséből adódik.

6. ábra: A spanyol társadalom által legfontosabbnak tartott problémák 2002 és 2011 között

(Készítette: Budai Ádám, Forrás: Real Instituto Elcano)

Érdemes megfigyelni az Euskadi ta Askatasuna és a nemzetközi terrorizmus okozta fenyegetés változásának tendenciáját a társadalom biztonság-felfogásában.

Köszönhetően a baszk terrorszervezet 2006. márciusi fegyverszünetének, az ETA-t a megkérdezettek 27%-a, míg a nemzetközi terrorizmust 51%-a tartotta komolyabb fenyegetésnek.⁹⁵

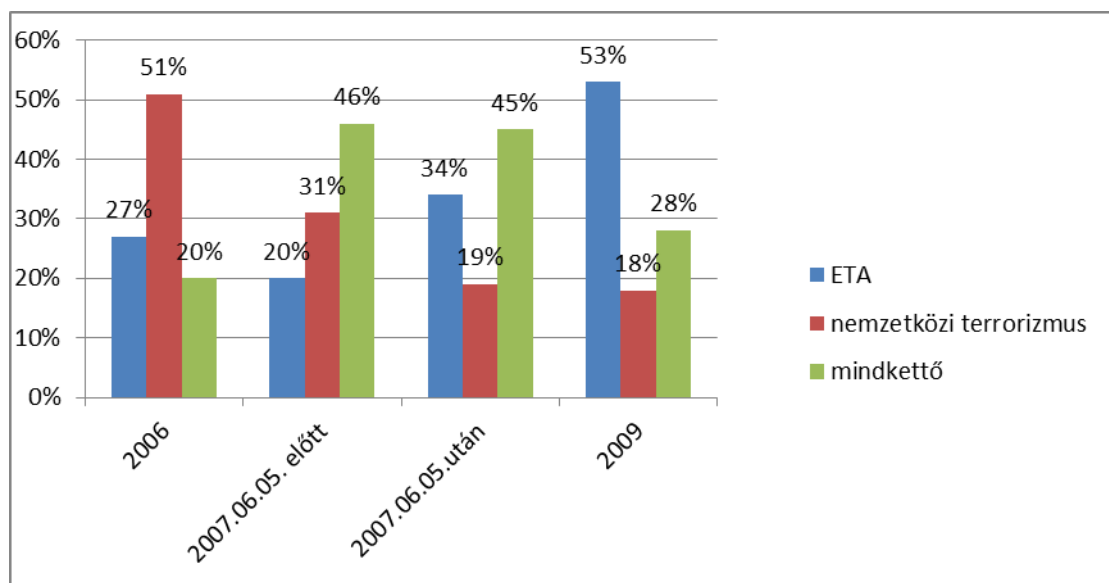
2007 elején a válaszadók 43%-a gondolta azt, hogy a széparatista és a nemzetközi terrorizmus egyforma mértékben fenyegeti Spanyolországot, ami a korábbihoz képest

⁹⁴ Vigésimo sexta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstituto.org, 2011. március. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada26 Letöltés ideje: 2011-10-08

⁹⁵ Duodécima oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2006. június. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada12 Letöltés ideje: 2011-10-28

körülbelül 20%-os növekedést jelent.⁹⁶ 2007. június 5-re virradó reggel az Euskadi ta Askatasuna egyoldalúan felmondta az általa meghirdetett tűzszünetet, ekkor jelentős változás következett be a lakosság fenyegetettség-érzetében. A fegyverszünet felbontása előtt a válaszadók 31%-a tartotta a nemzetközi terrorizmust komoly fenyegetésnek, míg az ETA esetében ez 20% volt. A felbontás után az utóbbi tényezőt 35%-uk tartotta komoly problémának, míg az előbbi csak 19%-uk.⁹⁷ Ugyanakkor a megkérdezettek 46%-a tartotta veszélyesnek a két tényezőt együttesen, vagyis az általuk okozott félelem nem tűnt el továbbra sem. Megjelent viszont a spanyol társadalom gondolkodásában az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén, amely miatt a spanyolok 88%-a tartotta aggasztónak, 38%-uk pedig komoly fenyegetésként érzékelte.

2009-ben az Euskadi ta Askatasunát a válaszadók 53%-a, míg a nemzetközi terrorizmust csupán 18%-uk tartotta komoly kihívásnak. Ez köszönhető egyrészt a baszk szeparatista merényletek száma növekedésének a 2007-es évhez viszonyítva (lásd 1. melléklet),⁹⁸ másrészt pedig annak a tényezőnek, hogy már sok év telt el az utolsó nagyobb mértékű, iszlámista terrortámadás óta Európában, így ez a faktor háttérbe szorult.

7. ábra: Az ETA és a nemzetközi terrorizmus jelentette fenyegetés megítélése a spanyol társadalom részéről

⁹⁶ Decimocuarta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2007. március. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada14 Letöltés ideje: 2011-10-07

⁹⁷ Decimoquinta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2007. június. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada15 Letöltés ideje: 2011-10-08

⁹⁸ Az ETA 2007-ben 6 merényletet követett el, amelyben öten sebesültek meg. Ezzel szemben 2008-ban 24 támadást hajtottak végre, amelyben ketten meghaltak és 34-en megsebesültek.

Összességében elmondható tehát, hogy a terrorizmus kérdésköre mindmáig komolyan foglalkoztatja a spanyol társadalmat, annak ellenére, hogy az utóbbi években nem történt komolyabb terrorcselekmény sem az országban, sem pedig Európa más államaiban (kivételt itt egyedül Oroszország képez, ahol 2007 óta ugrásszerűen megnőtt a terrortámadások száma). A 2004-ben és 2005-ben az al-Káida által elkövetett merényletek, valamint az ETA tevékenységének visszaszorulása és merényleteinek csökkenése előtérbe helyezte a nemzetközi terrorizmus problémáját. Ahogy azonban időben távolodtunk a madridi és londoni robbantások megrázó eseményeitől, valamint az ETA merényleteinek száma is megnőtt, a széparatista terrorizmus ismét a társadalom érdeklődésének előterébe került. A 2008-tól gazdasági válság és annak súlyosbodása viszont egyértelműen a legmeghatározóbb a lakosság biztonság-percepcióját tekintve.

IV. A madridi merényletek utáni jogi és szervezeti változások

A fejezet célja, hogy bemutassa azokat a szervezeti és jogi változásokat, amelyeket a spanyol állam hajtott végre a 11-M során elkövetett hibákat sorra véve és kielemezve. Ennek következtében a spanyol terrorizmusellenes politika két prioritást tűzött ki maga elé.⁹⁹ Az első a „szervezeti prioritás” volt, ami fokozta a biztonsági és hírszerző szolgálatok szerepét a nemzetközi terrorizmushoz kapcsolható fenyegetések elleni küzdelemben. A második cél a „jogi prioritás” volt, mely a spanyol törvénykezés terrorizmussal kapcsolatos részeinek megreformálását és frissítését kívánta elérni. Bemutatok továbbá néhány fontosabb intézkedést, amelyeket szintén a terrorizmus jelentette fenyegetés leküzdésére alkottak meg.

IV. 1. Első prioritás: a szervezeti reform

Az iszlám terrorizmus spanyolországi megjelenése váratlanul és felkészületlenül érte a hatóságokat, ugyanis a 2004-es madridi robbantások előtt a figyelmük elsősorban az Euskadi ta Askatasunára összpontosult, más, terrorizmussal kapcsolatos fenyegetést figyelmen kívül hagytak. A hírszerző és elhárító, valamint rendőri szervek túlzottan „ETA-centrikussá” váltak,

⁹⁹ Case Study: Spain The Ethical Justness of Counter-Terrorism Measures. [transnationalterrorism.eu](http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20(WP%206%20Del%2012b).pdf), 2008.10.27. pp. 7. Elérhető: [http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20\(WP%206%20Del%2012b\).pdf](http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20(WP%206%20Del%2012b).pdf) Letöltés ideje: 2011-10-31

látóterükből kiszorultak más terrorcsoportok. Ezt a megállapítást erősíti, hogy az ország és a terrorizmus kapcsolatáról szóló olvasmányaim során sem spanyol, sem angol, sem pedig magyar forrás nem foglalkozott komolyabban más terroristaszervezetekkel, pedig a hidegháborúban számos működött az állam területén.¹⁰⁰ A madridi robbantások után a hatóságok egyöntetű véleménye a baszk terrorszervezetet nevezte meg felelősként. A robbantások sikeres végrehajtásához hozzájárult, hogy a különböző terrorellenes szervek közt nem volt meg a megfelelő információ-megosztás, ami a szeptember 11-i terrortámadások bekövetkeztének egyik fő oka volt, valamint nem épültek ki azok az intézmények sem, amely az új típusú terrorizmus célpontjainak védelmét látták volna el. A fejezetben bemutatott szervek mind a szervezeti reformok keretében jöttek léte, vagy alakultak át, hogy immár a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben is sikerrel helyt állhassanak.

IV. 1. 1. Nemzeti Hírszerző Központ

A Nemzeti Hírszerző Központot (Centro Nacional de Inteligencia - CNI) 2002-ben hozták létre. Három szervet foglal magába, a Nemzeti Kriptológiai Központot, amely a saját adatok kódolását és védelmét látja el, a Nemzetbiztonsági Hivatal, valamint a Nemzeti Hírszerző és Elhárító Központot.

Feladata olyan információk, elemzések, tanulmányok és javaslatok készítése a miniszterelnök és a Kormány számára, amelyekkel megelőzhető és elkerülhető minden olyan veszély, fenyegetés és agresszió, amely Spanyolország függetlensége és területi integritása, nemzeti érdekei, jogállami stabilitása és intézményei ellen irányul.¹⁰¹

A CNI feladatai közé tartozik az információ gyűjtése, értékelése és értelmezése, megelőzi, felderíti és lehetővé teszi külföldi szolgálatok, csoportok és személyek semlegesítését, valamint előremozdítja az együttműködést más országok Hírszerző Szolgáataival és nemzetközi szervezetekkel.¹⁰² A Központ maximális prioritást élvező feladata a nemzeti és nemzetközi terrorizmus-ellenes küzdelemben való részvétel a Terrorelhárító Osztály révén. Hozzájárul továbbá a Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ munkájához is a terrorizmussal összekapcsolható hírszerzési információk átadásával.

¹⁰⁰ Néhány példa: Terra lliure, Október Elseje Antifasiszta Elenálló Csoport, Mujahideen-I-Khalq, Február 28-s Fegyveres Csoport, Anti-Marxista Kommandó, Adolph Hitler Kommandó, Vörös Hadsereg Frakció, Anti-terrorizm ETA, Szindikalista Akciócsoport és Katalán Felszabadítási Front.

¹⁰¹ 2002/11. törvény 1. cikk. Elérhető: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/111-2002.html#c1 Letöltés ideje: 2011-09-15

¹⁰² ¿Qué hace el CNI? Elérhető: http://www.cni.es/es/preguntasfrecuentes/pregunta_003.html?pageIndex=3&faq=si&size=15 Letöltés ideje: 2011-09-15

IV. 1. 2. A Terrorizmust Finanszírozó Tevékenységeket Felügyelő Bizottság

A Terrorizmust Finanszírozó Tevékenységeket Felügyelő Bizottság (Comisión de Vigilancia de Actividades de Financiación del Terrorismo – CVAFT) 2003-ban jött létre a terrorizmus finanszírozási lehetőségeinek megszüntetésére és megakadályozására. A Bizottságot létrehozó 2003/12-es törvény lehetővé teszi a számlák, egyenlegek, pénzügyi tranzakciók és tőkemozgások, illetve az ezzel összefüggő pénzfelvételi, fizetési és tranzakciós műveletek megakadályozását, amennyiben a megbízó, a kibocsátó, a címzett, vagy a kedvezményezett, legyen az egy személy vagy egy vállalat, kapcsolatba hozható terroristacsoportokkal vagy szervezetekkel, vagy ha a tranzakció, a pénz mozgatása vagy a vele végzett művelet terrorista tevékenységek végrehajtása céljából valósult meg, vagy járult hozzá a terroristacsoport vagy szervezet által kitűzött cél eléréséhez.¹⁰³ Továbbá megtilthatják a Spanyolországban működő pénzintézetekben és fióktelepeikben a számlanyitást.

A pénzügyi műveletek megakadályozását a CVAFT rendeli el, valamint a Bizottság határozza meg annak időtartamát és rendeli el beszüntetését is. A bankok és más pénzintézetek kötelesek együttműködni a CVAFT-al, valamint informálni azt, ha a számlák zárolásának végrehajtása után valaki megkísérli mozgatni a rajta lévő pénzt, vagy gyanús tőkemozgatásokat végez.

A Bizottságnak hozzáférése van az adóhatóságok, a Társadalombiztosítási Általános Kincstár, a Banco de España, a Nemzeti Értékpiaci Bizottság, a Nyugdíjalapok és Biztosítások Főigazgatósága, valamint egyéb, pénzügyi kérdésekben kompetens szervek és szervezetek információihoz, akiknek kötelességük a személyes adatokat és információkat továbbítaniuk a Bizottságnak a tevékenységükből adódó feladataik sikeres ellátása érdekében.

IV. 1. 3. Az Állam Fegyveres és Biztonsági Szervei Egyesített Parancsnokságának Végrehajtó Bizottsága

Az Állam Fegyveres és Biztonsági Szervei Egyesített Parancsnokságának Végrehajtó Bizottsága (Comité Ejecutivo Para el Mando Unificado de las Fuerzas y Cuerpos de

¹⁰³ 2003/12. törvény Elérhető:

http://www.seplac.es/espanol/legislacion/prevbfterr/pdf/Ley%2012_2003_textoconsolidado.pdf Letöltés ideje: 2011-10-09

Seguridad del Estado - CEMU) 2004-ben, a madridi robbantások után jött létre, hogy összehangolja a Rendőrség és a Csendőrség erőfeszítéseit többek között a terrorcselekmények megelőzésére és az ellene való fellépésre.¹⁰⁴ A szervezet közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt áll. A Bizottságot, a Biztosság elnöke, a Biztonsági Államtitkár; az Államtitkár helyettese, a Rendőrség és a Csendőrség Főigazgatója, a Fegyintézetek Államtitkára, a Rendőrség Beosztott Műveleti Igazgatója, a Csendőrség Beosztott Műveleti Igazgatója, a belügyminiszter kabinetfőnöke, az Államtitkár, és a Biztonsági Államtitkárság koordinációért felelős kabinetfőnöke alkotja.

A Bizottságba természetesen meghívhatnak egyéb tagokat is, ha az szükséges a különböző kérdések szakszerű vizsgálatához. Biztosítja a Rendőrség és a Csendőrség közti műveleti koordinációt a nemzetközi rendőri együttműködés és a polgári biztonság tekintetében, valamint az információval és nyomozással kapcsolatos funkcióik kialakításában. A Bizottság terrorizmussal kapcsolatos feladatai közé tartozik közös, speciális egységek létrehozása a szervezett bűnözés és a terrorizmus ellen, valamint a hírszerzési és nyomozási tevékenységek végrehajtására, rendőrségi beavatkozásra és a robbanószerek hatástalanítására, illetve közös rendvédelmi adatbázis létrehozása és kezelése az Állam Biztonsági Erőinek és Testületeinek biztosított hozzáféréssel.

IV. 1. 4. Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ

Kulcskérdés volt a különböző biztonsági szolgálatok közti együttműködés fejlesztése, ezért 2004-ben, két hónappal a madridi robbantások után, létrehoztak egy új, központi szervezetet Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ néven (Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista – CNCA), hogy biztosítsák az egyes biztonsági szolgálatok, a rendőrség szakértői, a Csendőrség és a Nemzeti Hírszerző Központ közti információ-megosztást a nemzeti és nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos kérdésekben.^{105;106}

A Központot a brit Egyesített Terrorizmus Elemző Központ (Joint Terrorism Analysis Centre – JTAC) és az amerikai Nemzeti Terrorelhárító Központ (National Counter-Terrorism

¹⁰⁴ Comité Ejecutivo Para el Mando Unificado de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado. opositopoliciallocal.foroactivo.net, 2010.10.07. Elérhető: <http://opositopoliciallocal.foroactivo.net/t380-comite-ejecutivo-para-el-mando-unificado-de-las-fuerzas-y-cuerpos-de-seguridad-del-estado> Letöltés ideje: 2011-10-31

¹⁰⁵ Reinales, Fernando: ¿Está España mejor dotada frente a Al Qaeda? elpais.com, 2006.09.09. Elérhető: http://www.elpais.com/articulo/opinion/Espana/mejor/dotada/frente/Qaeda/elpepiopi/20060909elpepiopi_6/Tes Letöltés ideje: 2011-09-15

¹⁰⁶ Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista CNCA. Elérhető: <http://www.intelpage.info/centro-nacional-de-coordinacion-antiterrorista.html> Letöltés ideje: 2011-09-25

Centre - NCTC) mintájára hozták létre. A CNCA a spanyol biztonsági erők kiegészítő és támogató szerve, bár nem vállal műveleti feladatokat. Az állam biztonsági erőinek és testületeinek parancsnoksága alá tartozik, így semmi esetre sem mondható egyfajta harmadik pillérnek a biztonság fenntartásának szempontjából. Az információs és elemző központ révén megerősítették és javították a már létező terrorelhárítás struktúráját, valamint centralizálták a hírszerzés, az információszerzés és a koordinálás funkcióit.

A Központ egy professzionális szervezet, amely független a politikától. Szervezetileg a belügyminiszter alá, funkcionálisan pedig az Egyesített Parancsnokság Végrehajtó Bizottságához tartozik.

Az új Központ alapvető célja a Spanyolországot veszélyeztető mindenfajta terrorizmussal kapcsolatos információk összegyűjtése, feldolgozása és értékelése. Funkciói:

- információ kinyerése az állam Biztonsági Testületeinek (Rendőrség, Csendőrség, Nemzeti Hírszerző Központ) már meglévő adatbázisaiból, valamint más, a terrorizmus elleni harccal kapcsolatos nemzetközi adatbázisokból;
- információ elemzése;
- műveleti koordináció: a felettes szervezeti struktúra kiszolgálása, acélból, hogy a különböző egységek ne keresztezzék egymás útjait a műveleti területen, mint történt az ETA elleni műveletekben.

2005 májusáig a Központ több mint 30 különféle elemzést és értékelést végzett el az ETA-hoz és az iszlám terrorizmushoz kapcsolódóan. A CNCA alapvető célkitűzései:

- az ország terrorfenyegetettségének folyamatos értékelése frissítés révén;
- a kezdeményezés megőrzése a terrorizmus elleni küzdelemben;
- a lehetséges beavatkozási forgatókönyvek meghatározása;
- a válasz megtervezése;
- lista elkészítése a kritikus infrastruktúrákról.

A Központnak kezdetben 36 tagja volt, majd 2009-ig ez a szám 60-ra emelkedett. A Rendőrség, a Csendőrség, a Nemzeti Hírszerző Központ tagjai, valamint civil tisztviselők és fordítók alkotják a szervezetet. Így lehetővé válik, hogy terrorizmus ellen küzdő fontosabb szervek mindegyike képviselje magát, ezzel pedig a köztük lévő együttműködés határfoka megnő. A szervezet irányítását az igazgató és helyettese végzi. A vezetők váltására két évente kerül sor, mikor az Biztonsági Államtitkár kinevezi a Rendőrség vagy a Csendőrség soraiból a posztra alkalmas új embereket.

A CNCA stabil állandó kapcsolatot tart fenn az Egyesül Államok, Németország, Franciaország, az Egyesült Királyság, Ausztria és Indonézia hasonló központjaival, továbbá különböző együttműködési formákat hozott létre többek között Szaúd-Arábiával, Oroszországgal, Ausztriával, Szlovákiával és Litvániával, illetve szintén kapcsolatot tart fenn más európai intézményekkel, mint például az EUROPOL-al.¹⁰⁷

IV. 1. 5. A Kritikus Infrastruktúra Védelmének Nemzeti Központja

A Kritikus Infrastruktúra Védelmének Nemzeti Központja (Centro Nacional para la Protección de las Infraestructuras Críticas - CNPIC) a kritikus infrastruktúra¹⁰⁸ védelmével kapcsolatos összes tevékenységet irányító és felügyelő fő szerv, amely közvetve a Belügyminisztériumnak, közvetlenül pedig az Állambiztonsági Titkárságnak van alárendelve.¹⁰⁹ A Központ létrehozásának alapját az Európai Bizottság azon felkérése adta, amelyben egy, a kritikus infrastruktúra védelmének erősítését célzó átfogó stratégia létrehozását szorgalmazta, hogy Európa kritikus infrastruktúráit egyre nagyobb mértékben fenyegető terrortámadásokat megelőzzék, felkészüljenek rá és megfelelő válaszlépéseket tegyenek.¹¹⁰ Köszönhetően a kritikus infrastruktúra széleskörű értelmezésének és az érintett szektorok nagy számának, számos állami és magánszervezet kerül bevonásra, amelyek tevékenységét szintén a CNPIC koordinálja és felügyeli. A 2007-ben létrehozott Központ főbb feladatai közé tartozik:

- a Kritikus Infrastruktúra Biztonsági Tervének aktualizálása (a Tervről bővebben egy későbbi fejezetben lesz szó);
- a nemzetközi együttműködésből, a stratégiai szektoroktól, a rendőri szervektől és az állami intézményektől származó információk összegyűjtése, elemzése és értékelése;
- a stratégiai berendezéseket érintő kockázatok, fenyegetések elemzése és értékelése (ide tartozik a terrorszervezetek jelentette fenyegetés is);

¹⁰⁷ Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008 Letöltés ideje: 2011-10-23

¹⁰⁸ A hazai szakirodalomban vita folyik arról, hogy a „critical infrastructure” angol kifejezést „kritikus” vagy „létfontosságú infrastruktúrának” fordítsák-e. Tanulmányomban az előbbi, jobban elterjedt kifejezést fogom alkalmazni.

¹⁰⁹ ¿Qué es el CNPIC? Elérhető:

http://www.cnpic-es.es/Preguntas_Frecuentes/Que_es_CNPIC/index.html Letöltés ideje: 2011-10-16

¹¹⁰ Critical infrastructure protection. 2010.08.17. Elérhető:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l33259_en.htm Letöltés ideje: 2011-10-16

- az információs, kommunikációs és riasztási mechanizmusok kidolgozása;
- különböző munkacsoportokban és gyűléseken való részvétel az Európai Bizottságban.

IV. 2. Második prioritás: a jogi reform

A fejezetben azokat a jogi változásokat fogom bemutatni, amelyeket a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának növelése érdekében vittek végbe az országban. Célom az, hogy a spanyol Büntető Törvénykönyv segítségével sorra vegyem azokat a cikkeket, amelyek a terrorizmus jelenségéhez kapcsolódnak, majd ismertessem a Nemzetközi Bírói Bizottság (International Commission of Jurists) bírálatát a spanyol büntetőjogi rendszerről és annak eljárásairól.

Spanyolország terrorizmus elleni hozzáállása sokkal inkább a törvényi, semmint a katonai eszközökön alapszik. Ezt a szemléletmódot az évtizedes szeparatista terror sem tudta megváltoztatni, bár ez alatt az idő alatt számos kormány váltotta egymást. A Felipe González kormánya idején történt GAL-ügy nem tekinthető katonai megoldásnak, inkább célzott gyilkolásnak, ugyanakkor ez sosem volt törvényes vagy hivatalos politika.¹¹¹

Mivel az Euskadi ta Askatasuna nem csak a társadalom, hanem a törvényhozás figyelmének középpontjában is állt, utóbbit az ETA-val folytatott folyamatos harc alakította és formálta. Fontos kiemelni, hogy bár 11-M után a törvényhozást megreformálták és kiegészítették a nemzetközi iszlám terrorizmus elleni harc jegyében, ugyanakkor a legfontosabb intézkedéseket már a madridi és a WTC elleni terrortámadások előtt meghozták.

A spanyol törvénykezési rendszer megreformálásának két különböző módszere volt. Egyrészt, a már létező, az Euskadi ta Askatasuna elleni küzdelem során alkotott terrorellenes törvények hozzáigazítása a nemzetközi terrorizmus fenyegetéséhez, másrészt, a teljes nemzetközi törvényesség érdekében a spanyol törvények modernizálása az Európai Unió és az ENSZ határozatainak nyomán.

IV. 2. 1. A spanyol Büntető Törvénykönyv és a terrorizmus

A Büntető Törvénykönyv egy büntetőjogi kódex, amely tartalmazza az egyes bűncselekményeket és az értük kiszabható büntetéseket. A spanyol Büntető Törvénykönyv

¹¹¹ 1983 és 1987 között a Belügyminisztérium megbízásából „halálosztagokat” (Terrorellenes Felszabadító Csoportok, Grupos Antiterrorista de Liberación – GAL) szerveztek az ETA vezetői és támogatói megölésére. A nyomozás során az eset számai egészen a kormánykörökig vezettek, ahol sok magas rangú hivatalnokot és köztisztviselőt ítéltek el (köztük a spanyol belügyminisztert és a bilbaoi Információs Osztág rendőrfőnökét)

szerint a terrorizmus egy olyan {„bűncselekmény, amelyet politikai szándék súlyosbít.”}¹¹² A spanyol Büntető Törvénykönyvben az 571. és az 578. cikk foglalkozik a terrorizmus fogalmával.¹¹³ Az 571. cikk megfogalmazása szerint azt az egyént nevezhetjük terroristának, aki „olyan fegyveres bandákhoz, szervezetekhez vagy csoportokhoz tartozik, azokat kiszolgálja vagy együttműködik velük, amelyeknek célja az alkotmányos rend aláása, a köznyugalom súlyos megzavarása,...”, ha a támadás elkövetése egyezik a 346. cikkben (épületek, közlekedési eszközök vagy kommunikációs infrastruktúra támadása robbanószer alkalmazásával) és a 351. cikkben foglaltak (sérülés vagy halál kockázatával járó gyújtogatás) valamelyikével. Ezen cikkek szerint a terrorista bűncselekmény az alkotmányos rend aláására és a köznyugalom megváltoztatására irányuló szándék, vagyis ez egy olyan súlyosbító körülmény, amely hatással van az eljárásra és a kiszabott büntetésekre is.

Mindazonáltal a Törvénykönyv elismerésre méltó részletességgel és aprólékossággal dolgozza fel a terrorizmussal kapcsolatos speciális büntetési formákat:

- fegyveres bandák vagy terrorszervezetek támogatása vagy irányítása (a büntetés 8-14 évig terjedő szabadságvesztéssel jár);
- fegyveres bandákban vagy terrorszervezetekben betöltött tagság (a büntetés 6-12 évig terjedő szabadságvesztéssel jár);
- terrorista gyilkosság (20-30 évig terjedő szabadságvesztéssel jár).

1987-ben a két vezető politikai párt, a PSOE és a Néppárt aláírta a Madridi Egyezményt a Terrorizmusról (Acuerdo de Madrid sobre Terrorismo), amelyben a terrorizmust állami problémaként definiálták.¹¹⁴ Az 1.3-as részben kimondják, hogy „a folyamatos merényletek, a gazdasági zsarolások, az erőszak bármely más formája vagy a megfélemlítés, mint állítólagos politika módszerek, a saját baszk társadalom elpusztításával fenyegetnek, gátolják az állampolgári szabadság és tolerancia fejlődését, valamint olyan körülményeket teremtenek, amelyek megnehezítik a jelenleg folyó mély gazdasági válságból való kilábalást.”¹¹⁵ Ez a megállapodás jól tükrözi a két legnagyobb politikai párt közös álláspontját a kérdés megoldásában, amely nehezen megkérdőjelezhető legitimitációt is ad a törvénynek.

¹¹² ¹¹² Case Study: Spain The Ethical Justness of Counter-Terrorism Measures. transnationalterrorism.eu, 2008.10.27. pp. 11. Elérhető:

[http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20\(WP%206%20Del%2012b\).pdf](http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20(WP%206%20Del%2012b).pdf) Letöltés ideje: 2011-10-31

¹¹³ Spanyol Büntető Törvénykönyv, 2. szakasz, 571. cikk Elérhető:

http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.html Letöltés ideje: 2011-10-31

¹¹⁴ Acuerdo de Madrid sobre el Terrorismo. Elérhető: <http://www.filosofia.org/his/h1987te.htm> Letöltés ideje: 2011-10-31

¹¹⁵ Uo.

Az 1990-es években nem csak a szeparatista terrorizmus fenyegette az országot, hanem a magas szintű utcai erőszak is, amelyet a hatóságok csak „városi terrorizmus” néven emlegettek. A terrorizmus e fajtájával a Büntető Törvénykönyv 577. cikkében találkozunk. Ennek létrehozását nagymértékben befolyásolta, hogy sok fiatal, bár nem volt tagja az ETA-nak, mégis támogatta őket, így az ő felelősségre vonásukat is jogi keretbe kellett foglalni. Ennek eredményeképp döntés született a kiskorúak büntethetőségéről szóló törvény megváltoztatásáról, mert egyes bűncselekmények, bár magukban nem minősülnek terrorcselekménynek, de mégis politikai szándékot hordoznak magukban. A Kiskorúak Büntetőjogi Felelősségéről szóló törvény 1. bekezdése megfogalmazza, hogy minél fejlettebb egy társadalom, annál több lesz terrorcselekmények száma, amik megpróbálják megakadályozni a demokrácia normális fejlődését az állampolgárok közvetlen terrorizálása révén.¹¹⁶ A törvény továbbá meghatározza a 18 év alatti terrorcselekményt elkövető kiskorúak kezelésének rendjét. Amennyiben a fogvatartott 16 és 18 év közötti, akkor a 1-től 8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, majd ezután egy maximum öt évig terjedő időszakra egy speciális felügyeleti programban kell részt vennie. Amennyiben a fogvatartott 16 év alatti, akkor 1-től 4 évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható, majd ezután a speciális felügyeleti programban maximum 3 évig kell részt vennie. Amennyiben a gyanúsított több mint egy terrorcselekményben vett részt, és életkora 16 és 18 év közötti, akkor 8 évig terjedő, ha 16 év alatti, akkor 5 évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható.

V. A terrorizmus megjelenése a stratégia dokumentumokban

Az ebben a fejezetben ismertetett stratégiai dokumentumok és ágazati stratégiák mind a madridi terrortámadások után születtek, ugyanis 11-M meglepetésszerű bekövetkeztének váratlansága felhívta azon dokumentumok szükségességére a figyelmet, amelyek feltárják, realizálják és átfogóan bemutatják Spanyolország biztonsági kihívásait, hogy velük szembe célzottabb és ezzel hatékonyabb válaszlépést hajthassanak végre. Tanulmányom témájához igazodva, elsősorban a terrorfenyegetettség megjelenését és a rá adott reakciókat járom körül a következő dokumentumokban. Bemutatom, hogy nem csak a közvélemény tartja fenyegetésnek a terrorizmus jelenségét és fontosnak az ellene folytatott küzdelmet, hanem a politikai döntéshozók is komoly kihívásként kezelik azt. A következő fejezetekben ismertetett dokumentumokon egyfajta evolúciós hatás figyelhető meg, amelynek révén a

¹¹⁶ 2000/7. törvény. Elérhető: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo7-2000.html#a2 Letöltés ideje: 2011-10-01

2005-ös Nemzetvédelmi Törvénytől egy komplex, a biztonság minden területét lefedő stratégiai dokumentumhoz, a 2011-es Nemzeti Biztonsági Stratégiához jutunk el.

V. 1. Nemzetvédelmi Törvény

A 2005-ben hatályba lépett Nemzetvédelmi Törvény felismerte annak szükségét, hogy Spanyolországnak alkalmazkodnia kell a világban lezajló változásokhoz, hogy biztosítsa saját biztonságát és védelmét, valamint hozzájáruljon a békéhez és a nemzetközi rend fenntartásához.¹¹⁷ A dokumentum felhívja arra a figyelmet, hogy a terrorizmus komoly fenyegetést jelent az állampolgárok életére, ezért felhatalmazza a Fegyveres Erőket, hogy az állam Fegyveres és Biztonsági Testületeit, az állam illetékes intézményeit és szervezeteit segítse a terrorizmus elleni harcban, valamint a kutatásban és a mentésben.¹¹⁸ A törvény továbbá lehetővé teszi, hogy a terrorista céllal használt repülőgépek ellen katonai válaszlépéseket fogantosszon.

V. 2. A Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Terve

A Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Tervét (Plan de Prevención y Protección Antiterrorista) az Egyesített Parancsnokság Végrehajtó Bizottsága (a már fentebb is említett CEMU) hozta létre 2005 márciusában megtartott ülésén.¹¹⁹ 2009-ben felülvizsgálta és módosította a Tervet, hogy növelje hatékonyságát és tökéletesítse a többi műveleti tervvel (különösen a Kritikus Infrastruktúrák Védelmi Tervével, amelyről a következő részben szólok) való együttműködését. A módosítás érintette a fenyegetések szintjét, hogy össze lehessen hasonlítani Spanyolország fenyegetettségét a szomszédjaival. Célja olyan új és speciális biztonsági mechanizmusok létrehozása, amely globális és átfogó választ képes adni a válogatás nélküli és nagy emberáldozatokkal járó terrortámadásokra, az olyan helyek megfigyelésével és védelmével, ahol az emberek nagyobb tömegekben fordulnak elő, vagyis

¹¹⁷ Cuesta, Luis: La lucha contra el terrorismo en el marco de la seguridad y defensa de España. realinstitutoelcano.org, 2009.03.23. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/ari45-2009 Letöltés ideje: 2011-10-22

¹¹⁸ Ley Órganica de la Defensa Nacional. Elérhető: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo5-2005.t3.html Letöltés ideje: 2011-10-22

¹¹⁹ Modificado el plan de prevención y protección antiterrorista. foropolicia.es, 2009.06.28. Elérhető: <http://www.foropolicia.es/foros/modificado-el-plan-de-prevencion-y-proteccion-antiterrorista-t47227.html> Letöltés ideje: 2011-10-15

olyan stratégiai objektumoknál, amelyek nélkülözhetetlenek az állampolgárok életének normális működéséhez.

A terrorfenyegetettség színekód alapú besorolását az USA-ban alkalmazott, mára már lecserélt rendszer mintájára dolgozták ki. A 2009. júniusi módosítás következtében az aktuális terrorfenyegetettséget mutató veszélyszintek száma négyre nőtt, amelyeket különböző színekkel jelöltek.

- 1. szint (zöld): közepes, a terrortámadás bekövetkeztének veszélye potenciális;
- 2. szint (sárga): magas, a terrortámadás bekövetkeztének veszélye valószínű;
- 3. szint (narancs): nagyon magas, a terrortámadás bekövetkeztének veszélye nagyon valószínű;
- 4. szint (piros): közvetlen terrortámadás veszélye áll fenn.

Minden szintnek két intenzitási fokozata van: a magas és az alacsony, amely meghatározza, hogy a rendelkezésre álló eszközöket csak részben, vagy teljes egészében kell-e bevetni. Az aktuális terrorfenyegetettség mértékével megegyező szint életbe léptetésére a Biztonsági Államtitkárnak van jogosultsága, míg az intenzitás mértékét a Csendőrség és a Rendőrség vezetője határozza meg a rendelkezésre álló operatív információk alapján. A Terv a Rendőrséget és a Csendőrséget bízta meg a kritikus infrastruktúrák és a nagyobb forgalmú helyek terrorfenyegetettségének rendszeres értékelésével. Ezekből a jelentésekből a Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ egy végső elemzést készít a fenyegetettségéről és a kockázatokról, amelyet a Belügyminisztériumnak továbbít. A Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Terve alapvetően azon nagyobb szárazföldi, légi és vízi közlekedési infrastruktúrák védelmét látja el, ahol az emberek nagyobb tömegben fordulnak elő. Ide tartoznak a különböző sportesemények, minden egyes olyan terület vagy emblemikus épület, ahol az állampolgárok különösen nagy számban vannak jelen, vagy a különböző terroristacsoportok célpontjaiként azonosíthatóak. A Terv végrehajtásában a Fegyveres Erők és a Fegyveres és Biztonsági Testületek vesznek részt. Utóbbiak egy speciális tervet visznek véghez, melynek célkitűzései:

- a terrorszervezetek tagjainak felderítése;
- ellenőrzések végrehajtása a terrorszervezetek által használt járművek felkutatására;
- személyek intenzív ellenőrzése a nagyobb tömegeket vonzó eseményeknél, hogy elkerüljék a biztonságot esetlegesen veszélyeztető egyének jelenlétét;
- zsúfolt helyek és más objektumok védelme, ahol fennáll a támadás kockázata.

A Fegyveres Erők a magas kockázatú helyzetek esetén hajtják végre különleges műveleti terveiket, hogy megvalósíthassák a következőket:

- nagyobb szárazföldi, légi és vízi közlekedési infrastruktúrák felügyelete védelme;
- a stratégiai objektumok, úgymint a Szénhidrogén-ellátó Központok, a gázellátást biztosító létesítmények, a raktárak, az energetikai szektorral kapcsolatos objektumok, az ivóvízellátó hálózatok, a nagyobb csatornák és a kommunikációs központok védelme.

Az irányítást az Állambiztonsági Titkárság végzi, melynek fő feladata a Fegyveres Erők, az Állam Biztonsági Erőinek és Testületeinek, és más hatóságok feladatainak összehangolása.

V. 3. A Kritikus Infrastruktúrák Védelmének Nemzeti Terve

Az Állambiztonsági Titkárság 2007-ben hagyta jóvá a Terv kidolgozását. A dokumentum megállapítja, hogy a kritikus infrastruktúrák „olyan berendezések, hálózatok, szolgáltatások, fizikai és információs technológiai felszerelések, amelyek megzavarása vagy megsemmisítése jelentős hatással lehet az állampolgárok egészségére, biztonságára és gazdasági jólétére, vagy az állami és közigazgatási intézmények hatékony működésére.”¹²⁰ Ezek közé 12 stratégiai szektor tartozik - amelyek további részekre bomlanak - amelyek a következők: közigazgatás, élelmezés, energia, pénzügyi és adózási rendszer, ivóvízellátás, nukleáris ipar, vegyipar, kutatóberendezések, egészségügyi ellátás, kommunikációs és információs technológiák, valamint a közlekedés és szállítás.

V. 4. Nemzetvédelmi Direktíva

A 2008-ban kiadott Nemzetvédelmi Direktíva, összhangban a Nemzetvédelmi Törvénnyel lefekteti a spanyol védelempolitika általános irányait.¹²¹ A Nemzeti Biztonsági Stratégia előzményének számít, felhívja a figyelmet annak szükségességére. Leírja a jelenlegi stratégiai környezet komplexitását, bizonytalanságát és potenciális veszélyforrásait, amelyek közül a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a tömegpusztító fegyverek elterjedése fenyegeti

¹²⁰ ¿Qué es una infraestructura crítica?

Elérhető: http://www.cnpic-es.es/Preguntas_Frecuentes/Infraestructura_Critica/index.html Letöltés ideje: 2011-10-16

¹²¹ Directiva de Defensa Nacional. Elérhető: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Spain2008.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-22

legnagyobb mértékben a társadalmat.¹²² Ezek kombinációja pedig hatalmas pusztítást végezhet. A terrorizmus problematikájával kapcsolatosan a Direktíva megjegyzi, hogy fokozni kell a Fegyveres Erők részvételét az állam más, az új fenyegetésekkel és kihívásokkal foglalkozó intézményeinek segítségével. Kimondja a nemzeti hírszerző ügynökségek képességeinek és tevékenységeik koordinálásának igényét, hogy megfelelő választ tudjanak adni a globális fenyegetésekre.

V. 5. Védelempolitikai Direktíva

A 2009-re elkészült Védelempolitikai Direktíva feladata a Nemzetvédelmi Direktíva iránymutatásainak fejlesztése a védelempolitikai tervezésben.¹²³ Megállapítja annak szükségességét, hogy a Fegyveres Erők fokozza az együttműködést a civil hatóságokkal és különösen a Fegyveres és Biztonsági Testületekkel. Nemzeti szinten a Fegyveres Erők és a Fegyveres és Biztonsági Testületek együttműködése a Terrorizmus Elleni Védelem és Megelőzés Tervén alapszik, amelyet egy másik fejezetben ismertettek.

V. 6. Nemzeti Biztonsági Stratégia

Spanyolország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját (Estrategia Espanola de Seguridad – továbbiakban NBS) hosszú munkafolyamat után 2011-ben adták ki, amely az első ilyen típusú stratégiai dokumentum volt az ország történelmében, ennél fogva komoly mérföldkőnek számít annak stratégiai tervezésében és gondolkodásában. Eddig a különböző stratégiai dokumentumokat a minisztériumok részlegei hozták létre, - ugyan 2008-ban kiadták a Nemzetvédelmi Direktívát, amely felhívta a figyelmet egy Nemzeti Biztonsági Stratégia létrehozására, de ez a stratégiai dokumentum nem volt elég részletes¹²⁴ - ám átfogó tanulmány csak most készült el. Az NBS lehetőséget ad arra, hogy a kormány összehangolja az állam minden tevékenységét és képességét a biztonsági és védelmi kérdésekben. Az Nemzeti Biztonsági Stratégia hat fő részből áll. Az első rész egy bevezető, a második a dokumentum szükségességét támasztja alá, a harmadikban megvizsgálja Spanyolország biztonságát a világban, a negyedikben a kockázatokat fokozó tényezőket, az ötödik, vizsgálatom tárgyát

¹²² Uo. pp. 3.

¹²³ Objetivos de la Defensa Nacional. defensa.gob.es, Elérhető: <http://www.defensa.gob.es/politica/seguridad-defensa/objetivos/#sub3> Letöltés ideje: 2011-10-23

¹²⁴ Directiva de Defensa Nacional Elérhető: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Spain2008.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-23

képező részben a fenyegetéseket, kockázatokat és a rá adott válaszokat, míg az hatodik részben az integrált intézményi modellt.¹²⁵

Az ötödik részben a dokumentum a következő tényezőket sorolja fel: fegyveres konfliktusok, terrorizmus, szervezett bűnözés, gazdasági és pénzügyi bizonytalanság, energiafüggőség, tömegpusztító fegyverek proliferációja, kibertérből adódó fenyegetések, migránsok ellenőrizetlen áramlása, veszélyhelyzetek és katasztrófák, valamint kritikus infrastruktúrák és szolgáltatások.

Az NBS szerint a terrorizmus, legyen az nemzeti vagy nemzetközi, megelőzése, akadályozása és legyőzése elsődleges prioritású nemzeti és európai célkitűzés. A terrorizmus közvetlenül a fegyveres konfliktusok után a második helyet foglalja el a fenyegetések sorában, amely jól mutatja annak súlyát és komolyságát. A dokumentum elmondja, hogy az ETA több mint 40 éven át súlyos csapás volt az országra nézve, de köszönhetően az erős társadalomnak, a rendvédelmi és fegyveres szervek és a hírszerző szolgálatok fáradozásai, valamint a nemzetközi együttműködések olyan közel hozták az Euskadi ta Askatasuna végét, mint még soha.¹²⁶ A terrorszervezet egyedüli lehetősége az erőszak feltétel nélküli feladása lehet. Spanyolországot a nemzetközi terrorizmus - főként az al-Káida - is fenyegeti. Az ország könnyen válhat ezek célpontjává, amit a következő körülmények is erősítenek:

- a nemzetközi missziókban való növekvő részvétel;
- az országban lévő fundamentalista iszlám csoportok térítő és toborzó tevékenysége, amely al-Andalusz visszaszerzésére koncentrál;
- a Maghreb-térség közelsége, és az ott végbemenő demográfiai, politikai, gazdasági változások és a szélsőséges erőszak hatásai;
- a bukott államok létezése, főleg a szubszaharai régióban, mely földrajzilag közel helyezkedik el a spanyol partokhoz, és elősegíti a terroristacsoportok kialakulását és tevékenységét;
- a radikális ideológiák lehetséges „fertőző hatása” a konfliktuszónákból Spanyolországba települtek, különösen a második generációs lakosok körében;
- a szervezett bűnözői tevékenység és a terroristacsoportok akciói és módszerei közt megfigyelhető növekvő kapcsolat.

¹²⁵ Estrategia Espanola de Seguridad Elérhető: <http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/D0D9A8EB-17D0-45A5-ADFF-46A8AF4C2931/0/EstrategiaEspanolaDeSeguridad.pdf> Letöltés ideje: 2011-10-31

¹²⁶ Uo. pp. 49.

A dokumentum a következőkben felsorolja azokat a madridi robbantások után bevezetett intézkedéseket, amelyeket a terrorizmus elleni harcban sikeresen alkalmaztak.¹²⁷ A jobb áttekinthetőség kedvéért az NBS-ben alkalmazott felsorolás helyett egy hármas csoportosítást alkalmazok.

Jogi lépések:

- az információ és a terrorellenes hírszerzési adatok „azonnali rendelkezésre állása” elvének megerősítése;
- az Európai Unió szolidaritási klauzulájának életbe lépése, amely kölcsönös segítségnyújtást tesz lehetővé terrortámadás esetén;
- a törvényhozási rendszer megreformálása;

Szervezeti átalakítások:

- a Nemzeti Terrorellenes Koordinációs Központ létrehozása;
- egy Terrorellenes Műveleti Terv kidolgozása, amely elősegíti az állam fegyveres- és rendvédelmi szerveinek együttműködését, a stratégiai objektumok és a kritikus infrastruktúrák felügyeletét és védelmét a különböző minősített időszakokban;
- az Állam Fegyveres- és Biztonsági Erői alá tartozó terrorellenes egységek és szolgálatok emberi, eszközbeli és gazdasági erőforrásainak jelentős növelése;
- a Nemzeti Hírszerző Központ erősítése;

Nemzetközi együttműködés erősítése:

- specifikus tervezetek kidolgozása nukleáris, radiológiai, biológiai és vegyi támadások megelőzésére és az ezekre történő reagálásra, úgy, mint a külső határok, valamint a nemzeti és nemzetközi szállítmányok fokozottabb ellenőrzése;
- a nemzetközi missziókban való részvétel, különösen Afganisztánban, ahol többek közt megakadályozzák, hogy az afgán terület Spanyolország és érdekei ellen elkövetett akciók bázisául szolgáljon.

A vizsgált dokumentumok alapján véleményem szerint a spanyol döntéshozók reálisan értékelték az országra leselkedő terrorfenyegetettség mértékét, amelynek alapján a nemzetközi terrorizmus kiemelt területnek számított – és számít még ma is – a biztonsági kihívások listáján. A terrorizmus jelentette fenyegetés ilyen előkelő helyen való szerepeltetése mindenképpen annak a jele, hogy Spanyolország döntéshozói még mindig olyan kihívásként tekintenek erre a területre, amely a későbbiekben is nagyban meghatározhatja az ország életét.

¹²⁷ Uo. pp. 50.

VI. Nemzetközi együttműködés

Azon kormányzati kezdeményezések, amelyek a rendőrség és hírszerzés képességeinek növelését, az állami biztonsági szervek együttműködésének fejlesztését, valamint különféle védelmi tervek létrehozását célozzák meg, a nemzetközi együttműködés nélkül igen kevés eredményt érnének el. Az al-Káida globális terrorszervezet ellen nem elég csupán nemzeti szinten fellépni, hiszen bázisai elsősorban az európai országokon kívül találhatóak. De említhetném az Euskadi ta Askatasuna is, amely a spanyol és francia hatóságok komoly együttműködését igényli az ellene folyó harcban.

Kijelenthetjük, hogy a terrorizmus elleni harcban kulcsfontosságú az országok közti, bilaterális együttműködés. De ugyanolyan fontos véleményem szerint a multilaterális fórumokon, nemzetközi szervezetekben való részvétel is. Spanyolország a terror elleni harc jegyében igen szerteágazó együttműködést alakított ki, amely részletes ismertetése meghaladná e tanulmány kereteit, ezért igyekszem egy általános képet adni. Az ország már a szeptember 11-i terrortámadások előtt is kötött megállapodásokat a kérdésben, azonban 9/11 után az együttműködés kiszélesedett.

VI. 1. Nemzetközi együttműködés nemzetközi szervezetek és többoldalú szerződések révén

Spanyolország számos nemzetközi egyezményt írt alá, amely a terrorizmus ellen irányult. Ezek többsége az ENSZ égisze alatt született. Az első, az ország által is ratifikált egyezményt 1963-ban kötötték, amely a légi járművek fedélzetén elkövetett bűncselekményekről és egyéb cselekedetekről szóló egyezmény volt. Napjainkig szinte minden fontosabb terrorellenes egyezményt ratifikáltak, ide tartozik A nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló egyezmény (1980), A tengeri hajózás biztonsága elleni jogellenes cselekmények visszaszorításáról szóló egyezmény (1988), A terrorista bombamerényletek visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezmény (1997), A terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezmény (1999) vagy A nukleáris terrorizmus visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezmény is (2005).¹²⁸ Az ország természetesen támogatja és elősegíti a Biztonsági Tanács által hozott terrorizmus ellenes határozatokat a nemzetközi béke és biztonság megóvására.

¹²⁸ Declarations and Conventions Contained in GA Resolutions. un.org, Elérhető: http://www.un.org/documents/instruments/docs_en.asp Letöltés ideje: 2011-10-22

Spanyolország aktívan részt vesz az Európai Unió terrorellenes küzdelmében is, amely a szeptember 11-i és a madridi terrortámadások után intenzívebbé vált. A spanyol belügyminiszter tagja az EU Bel- és Igazságügyi Együttműködés Tanácsának, amely egy olyan kormányközi döntéshozatali szerv, mely többek közt a terrorizmussal kapcsolatos kérdésekben dönt.¹²⁹ Az ennek jegyében meghozott kollektív döntéseket az államoknak végre kell hajtani, így segítve a nemzeti terrorellenes stratégiák fejlesztését is. Az ország az első volt a 2004. áprilisi EU Direktíva átvételében, amely kötelezte az utasszállító cégeket egy előzetes lista készítésére és átadására azokról az utasokról, akik az EU külső határait kívánják átlépni.¹³⁰ Ez a spanyol államnak elsősorban az Észak-Afrikából beérkező muszlim migránsok ellenőrzésének tekintetében volt kulcsfontosságú. A Belügyminisztérium aktív szerepet játszott az EU Terrorellenes Akciótervének végrehajtásában és az Európai Unió Terrorizmusellenes Stratégiájának elkészítésében. Spanyolország részt vett továbbá a 2005-től 2010-ig tartó Hágai Programban,¹³¹ melynek egyik célja az EU tagországok terrorellenes képességeinek növelése. A spanyol biztonsági erők hozzájárulnak az Europol munkájához, amely többek között a terrorizmussal kapcsolatos adatok összegyűjtésében és elemzésében veszi ki részét, valamint megkönnyíti az EU tagállamok rendőri szervei közti információcserét.¹³² Mindazonáltal egy 2008-as tanulmány szerint a 2004-es robbantásokat követő két évben a spanyol hatóságok nem járultak hozzá nagymértékben az ügynökség adatállományához, a hozzájárulások mennyiségének tekintetében a hetedik, míg minőségében a 11. helyet foglalják el.¹³³ A Lisszaboni Szerződés hatályba lépésével megszületett a Szolidaritási Klauzula, amely együttes cselekvésre szólítja fel az Uniót és tagállamait, ha az egyiküket terrortámadás, emberi eredetű vagy természeti katasztrófa sújtja. Az EU minden

¹²⁹ EU Fight against terrorism. consilium.europa.eu, Elérhető: <http://consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism.aspx?lang=en> Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³⁰ Reinales, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008 Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³¹ The Hague Programme: 10 priorities for the next five years. europa.eu, Elérhető: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l16002_en.htm Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³² European Police Office – Europol (from 1.1.2010). europa.eu, 2009.09.07. Elérhető: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/jl0025_en.htm Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³³ Reinales, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008 Letöltés ideje: 2011-10-23

olyan eszközt mozgósít, ideértve a katonai eszközöket is, amelyeket a tagállamok a rendelkezésére bocsátanak.¹³⁴

Az ország részt vesz a NATO Active Endeavour hadműveletében, amelyet a 2001. szeptember 11-i támadások után indítottak. A Földközi-tengeren végzett művelet célja a tengeri terrorcselekményektől való elrettentés, melyben Spanyolország már a kezdetektől részt vesz.¹³⁵ Említést érdemel még az ISAF misszió is, amely nem egy terrorizmus ellenes művelet, de a kint lévő kontingens a béke és biztonság helyreállításával jelentősen korlátozza a terroristaszervezetek mozgásterét és báziskialakítási lehetőségeit az országban.

A G-6 egy 2003-ban alapított szervezet, mely Franciaországot, Németországot, Spanyolországot, Olaszországot, az Egyesült Királyságot és Lengyelországot foglalja magába. A felsorolt országok belügyminiszterei rendszeres időközönként találkoznak, hogy megvitassák a biztonsággal kapcsolatos kihívásokat. A 2006-os találkozón a felek megegyeztek a terrorizmus, a szervezett bűnözés és az illegális migráció elleni közös fellépésről.¹³⁶ Bár a találkozón megkötött egyezmények nem minősülnek hivatalos döntésnek, Európai Unió szintre lehet őket vinni, ami alakíthatja az EU és a tagállamok terrorellenes stratégiáját.

2005-ben a Schengen III, vagy másik nevén a Prümi Megállapodásban hét tagállam, köztük Spanyolország, bel- és igazságügyi miniszterei kötelezték magukat szorosabb együttműködésre a terrorizmus elleni harc, az illegális bevándorlás elleni fellépés, valamint a rendőrségi adatbázisokhoz való kölcsönös hozzáférés jegyében.¹³⁷ Ide tartozik a DNS-adatbázisokhoz való kölcsönös hozzáférés és a határokon átnyúló rendőri együttműködés is.

VI. 2. Nemzetközi együttműködés bilaterális szerződések révén

A nemzetközi együttműködés egyik hátráltató tényezője az egyes információk kényes természete, amelyeket az adott állam nem feltétlenül osztana meg másokkal, ezért az országok sokkal inkább előtérbe helyezik a bilaterális együttműködést. Spanyolország különösen az Egyesült Királysággal és Franciaországgal működik jól együtt ebben a kérdésben.

¹³⁴ Lisszaboni Szerződés, 188. cikk, 3. bekezdés

¹³⁵ Operation Active Endeavour. Elérhető:

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³⁶ EU G6 nations agree to fight terrorism and illegal immigration. workpermit.com, 2006.10.27. Elérhető:

http://www.workpermit.com/news/2006_10_27/eu/eu_g6_immigration-terrorism_agreement.htm Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³⁷ Schengen III hét tagállammal. bruxinfo.hu, 2005.05.30. Elérhető: <http://www.bruxinfo.hu/cikk/20050530-schengen-iii-het-tagallammal.html> Letöltés ideje: 2011-10-23

Franciaországgal kapcsolatban szoros rendőri és titkosszolgálati együttműködés figyelhető meg, ami az 1980-as években kezdődött. Az ETA ugyanis szabadon mozgott a két ország közt, így egy spanyolországi merénylet után Franciaországba menekülhettek, ahová már nem ért el a spanyol hatóságok keze, és fordítva. Az egyik legjelentősebb akciójuk a már korábban is említett rajtaütés az ETA vezetőin Bidartban, amelyet a spanyol csendőrség és a francia rendőrség közös nyomozással és akcióval hajtott végre. WTC elleni, majd a madridi merényletek után a két ország együttműködése kibővült az iszlám terrorizmus elleni harccal is. Ez egy közös nyomozócsoporthoz létrehozását eredményezte, amely az információk megosztásával, valamint közös nyomozásokkal és akciókkal harcol a terrorizmus ellen.¹³⁸ 2009-ben Sarkozy francia köztársasági elnök és Zapatero spanyol miniszterelnök egy olyan stratégiai tervező és koordináló bizottság felállításáról döntöttek, amely félévente ülésezik, hogy megtervezze és irányítsa a két állam közös akcióit a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni harcban.¹³⁹

Az Ikertornyok elleni támadás után az USA egy olyan szövetségest keresett az Európai Unión belül, amelynek már komoly tapasztalata volt a terrorizmus elleni harcban.¹⁴⁰ Bár politikai okok miatt a Bush és Zapatero elhidegült egymástól, a két állam közti terrorellenes együttműködés továbbra is szoros maradt, elsősorban a globális terrorizmussal összefüggő kérdésekkel kapcsolatban.¹⁴¹ A spanyolok terrorizmussal kapcsolatos tapasztalataik átadásáért cserébe az Egyesült Államok hozzáférést biztosított a technológiájukhoz az ETA elleni harchoz.¹⁴² 2009-ben a biztonságosabb repülés jegyében egy, a magas kockázattal járó utasok kiszűrését biztosító program létrehozásáról döntöttek, amely a gyanús személyeket már az USA légtérébe való belépés előtt kiszűri.¹⁴³ A Madrid Barajas Nemzetközi Repülőtérén

¹³⁸ Bryant, Elizabeth: France and Spain debut new terror teams. [elkarri.org](http://www.elkarri.org), 2004.09.20. Elérhető: http://www.elkarri.org/en/pdf/United_Press_Int_20_09_04.pdf Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³⁹ Declaración sobre seguridad interior. [ambafrance-es.org](http://www.ambafrance-es.org), 2009.04.28. Elérhető: http://www.ambafrance-es.org/france_espagne/IMG/pdf/OK_DECLARACION_SOBRE_SEGURIDAD.pdf Letöltés ideje: 2011-10-23

¹³⁹ Una década de cooperación antiterrorista España-EEUU y de altibajos políticos. [intereconomia.com](http://www.intereconomia.com), 2011.09.10. Elérhető: <http://www.intereconomia.com/noticias-gaceta/internacional/internacional/una-decada-cooperacion-antiterrorista-espana-eeuu-y-alti> Letöltés ideje: 2011-10-06

¹⁴¹ Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2008.10.14. Elérhető: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008 Letöltés ideje: 2011-10-23

¹⁴² Una década de cooperación antiterrorista España-EEUU y de altibajos políticos. [intereconomia.com](http://www.intereconomia.com), 2011.09.10. Elérhető: <http://www.intereconomia.com/noticias-gaceta/internacional/internacional/una-decada-cooperacion-antiterrorista-espana-eeuu-y-alti> Letöltés ideje: 2011-10-06

¹⁴³ U.S., Spain in safer-flight agreement. [homelandsecuritynewswire.com](http://www.homelandsecuritynewswire.com), 2009.07.02. Elérhető: <http://www.homelandsecuritynewswire.com/us-spain-safer-flight-agreement> Letöltés ideje: 2011-10-06

üzembe helyezett Bevándorlási Tanácsadó Program (Immigration Advisory Program - IAP) 2009 áprilisáig tíz, terrorizmussal kapcsolatba hozható személyt azonosított.

11-M után az iszlám terrorizmus került a figyelem középpontjába. A muszlim országok az al-Káida vagy testvérszervezeteinek érdeklődési körében állnak, így Spanyolország számára kulcsfontosságú az ezekkel az államokkal való együttműködés. Földrajzi közelsége miatt a Maghreb-térség, ezen belül pedig a Marokkóval és Algériával való kooperáció prioritást élvez. Ez különösen azért fontos, mert az iszlám terrorizmus vádjával letartóztatott egyének 80%-a (ennek 40%-a algériai, 40%-a pedig marokkói) a Maghreb-térségből származik¹⁴⁴ Ez arány azért meglepő, mert a becslések szerint a marokkói migránsok tíz-tizenötször többen vannak, mint algériai társaik. A számadat köszönhető annak, hogy Algériában megerősödött az iszlám terrorizmus az AQLIM révén, így ezzel párhuzamosan a radikalizált bevándorlók száma is megnőtt. A madridi robbantások óta szoros együttműködés figyelhető meg a marokkói és a spanyol rendőrség közt az információk megosztása tekintetében, ám az algériai hatóságokkal való gyümölcsözőbb kapcsolat kialakítása még várat magára. Ez nem csak a globális terrorizmus megelőzése miatt fontos, hanem a spanyol érdekek és az Észak-Afrikába utazó állampolgáraik védelme miatt is.¹⁴⁵

VII. Értékelés és végkövetkeztetések

A terrorizmus napjaink egyik meghatározó biztonsági kihívása, amely a jelen és jövő biztonság tanulmányokkal foglalkozó kutatói számára is lényeges probléma marad, így aktualitásához nem férhet kétség. Az a tény, hogy Spanyolországot a II. világháborútól kezdve nagymértékben érintette a terrorizmus, és hogy itt követték el a legnagyobb áldozat- és sebesültszámmal járó stratégiai terrortámadást Európában, sajnálatosan érdekes kutatási területté tette az országot.

Kutatásom célja az volt, hogy reális képet fessek a Spanyolországot érintő terrorfenyegetettségéről és annak mértékéről, valamint bemutassam azokat a változásokat, amelyeket a nemzetközi terrorizmus erőteljes előtérbe kerülése (2001) és a madridi

¹⁴⁴ Reinares, Fernando: Hacia una caracterización social del terrorismo yihadista en España: implicaciones en seguridad interior y acción exterior. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2006.03.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/terrorismo+internacional/ari+34-2006 Letöltés ideje: 2011-10-23

¹⁴⁵ Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. [realinstitutoelcano.org](http://www.realinstitutoelcano.org), 2008.10.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008 Letöltés ideje: 2011-10-23

terrortámadások (2004) után hajtottak végre. Ennek érdekében bemutattam annak a három terrorszervezetnek (Euskadi ta Askatasuna - ETA), Abu Hafs al-Masri Brigád és az al-Káida Szervezete az Iszlám Maghreb Földjén - AQLIM) a történetét és tevékenységét, amely véleményem szerint a legmeghatározóbb Spanyolország terrorfenyegetettségét tekintve. Közvélemény-kutatások segítségével megvizsgáltam a társadalom biztonság-percepcióját 2002-től 2011-ig, különös tekintettel a terrorizmus jelentette fenyegetésre, majd áttekintettem a madridi terrortámadás utáni jogi és szervezeti változásokat, amelyeket a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának növelése érdekében hajtottak végre. Kronologikus rendben ismertettem azokat a stratégiai dokumentumokat, melyek a terrorizmus jelentette fenyegetés és az ellene való fellépés fontosságát hangsúlyozták, illetve bemutattam a Spanyolország terrorellenes tevékenységével kapcsolatos nemzetközi együttműködés fontosabb elemeit, melyek előtérbe kerültek a szeptember 11-i, és még inkább a március 11-i madridi terrortámadások (11-M) után.

A terrorizmus jelensége meghatározó Spanyolország társadalma és döntéshozói számára. A társadalmat jelentős mértékben foglalkoztatja a terrorizmus kérdése, amely az elmúlt években mindig a lakosságot leginkább aggasztó két tényező egyikeként jelent meg. 11-M után a politikai döntéshozók figyelme is a nemzetközi terrorizmus felé fordult, amelyet jól mutatnak a jogi és szervezeti átalakítások, valamint a stratégia dokumentumokban elfoglalt kiemelkedő hely, illetve a terrorizmus elleni küzdelem jegyében kidolgozott ágazati stratégiák is.

A tanulmányomban eddig ismertetett adatok alapján a terrorizmus nemzetközileg és hazánkban is alkalmazott elemzésmódszertanát alkalmazva véleményem szerint helyes következtetéseket vonhatunk le Spanyolország valós terrorfenyegetettségének mértékéről, ha a Bevezetőben már említett szempontok alapján vizsgáljuk meg a kérdést.¹⁴⁶ A terrortámadások száma az 1980-as évekhez képest jelentősen lecsökkent, és 2000-től kezdődően kisebb eltérésekkel ugyan, de csökkenő tendenciát mutat, valamint a Global Terrorism Database (GTD) adatai szerint 2010-ben és 2011-ben a mai napig (2011. október 30.) nem történt terrorcselekmény az országban. Úgy tűnhet tehát, hogy Spanyolország terrorfenyegetettsége az utóbbi 10 évben alacsony volt. Ugyanerre a megállapításra jutunk, ha az országban működő terrorszervezetek számát vizsgáljuk, hiszen a vizsgált időszakban

¹⁴⁶ A vizsgált tényezők: a terrortámadások száma, azok sebesültjeinek és halálos áldozatainak száma, illetve az ezekből kiolvasható tendenciák; a merényletek típusai; a Spanyolországban működő, vagy az országot és annak értékeit potenciálisan fenyegető terrorszervezetek, vagy az általuk kialakított hálózatok száma; a muszlim migránsok száma, a muszlim országokba vezetett nemzetközi misszióban való jelenlét, valamint a társadalom biztonság-percepciója.

összesen két terrorszervezet, az Euskadi ta Askatasuna és az Abu Hafs al-Masri Brigád követett el merényleteket a GTD szerint, az ETA pedig 2011 októberében bejelentette végleges lemondását a fegyveres erőszakról.

Azonban véleményem szerint több tényező azt mutatja, hogy a terrorfenyegetettség szintje magas. Ennek két alapvető eleme a madridi terrortámadások bekövetkezése és az AQLIM megjelenése. Az első elem a merénylet újszerű és nagy civil áldozattal járó mivoltából adódóan jelentős mértékben emelte a társadalom fenyegetettség-érzetét – amelynek hatása ma is érezhető –, ugyanis a 2003-ban mért 67%-ról 93%-ra ugrott azok száma, aki szerint a nemzetközi terrorizmus komoly fenyegetést jelenthet Spanyolországra. 11-M után, a sokkoló eseményektől távolodva ez az érték csökkenni kezdett (kivételt képez a londoni merényletek utáni egy év), majd 2009-től az érték ismét enyhén emelkedni kezdett, 2011-re elérve az 55%-ot – annak ellenére, hogy sem 2010-ben, sem pedig 2011-ben nem történt terrorcselekmény az országban. Ez a második elemre, vagyis az AQLIM 2007-es megjelenésére és 2008-tól egyre erősödő tevékenységére vezethető vissza, amit a spanyol sajtó is sokszor közölt. Ettől kezdve fokozatosan emelkedett a nemzetközi terrorizmus miatti fenyegetettség-érzet a megkérdezettek körében (lásd 6. számú ábra), amihez hozzájárult az AQLIM által 2010 elején elrabolt két spanyol állampolgár esete is. Ráadásul a Spanyolországban élő közel egymillió muszlim bevándorló megfelelő táptalajt biztosít a dzsihádisták hálózatok kialakításának, amelyek további potenciális veszélyforrások lehetnek.

Az AQLIM nyilatkozatai, melyek al-Andalusz visszafoglalását tűzik ki célul, ugyancsak fenyegetést jeleznek, főként a két spanyol külterületre, Ceutára és Melillára. A spanyol haderő számos olyan misszióban vesz részt, mely muszlim országokban végzi tevékenységét, köztük Libanonban és Afganisztánban is. A katonákra leselkedő közvetlen veszélyek mellett az anyaország is ki van téve egy esetleges dzsihádisták bosszúnak. Az országba áramló muszlim migránsok potenciális célpontjai az iszlám propagandának, amely a beszerzésük révén megfelelő háttérre tehet szert hálózatok kialakítására vagy akár merényletek végrehajtására is. A terrortámadások elkövetésének módja is komoly fenyegetést hordozhat magában. Mivel a muszlim terrorszervezetek elsősorban a minél nagyobb áldozatszámú merényletek elkövetésére törekednek, egy Spanyolországban általuk végrehajtott merénylet ennél fogva hasonlatos lenne a madridi 2004-es robbantásokhoz, hatalmas társadalmi sokkot váltva ki ezzel. Véggökövetkeztetésem tehát az, hogy bár az országban elkövetett terrorcselekmények száma jelentősen lecsökkent, illetve megszűnt, az ebben és a korábbi fejezetekben felsorolt tényezőket figyelembe véve Spanyolország terrorfenyegetettsége magas.

Ugyanakkor a terrorfenyegetettség realisabb megítélését elősegítheti egy hasonló karakterű országgal történő összehasonlítás. Ezért hasznos és érdekes további kutatási iránynak tartom Spanyolország és az Egyesült Királyság terrorfenyegetettségének komparatív elemzését. A két ország közti hasonlóságot erősíti, hogy mindkettő „nyugati” ország, területükön stratégiai terrortámadásokat követtek el (London, 2005), részt vesznek muszlim országokban folytatott nemzetközi misszióban (Afganisztán), valamint területükön milliós nagyságrendű muszlim közösség él.

VIII. Irodalomjegyzék

Nyomtatott források

Könyvek

Anderle Ádám: Megosztott Hispánia. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985

Anderle Ádám: Spanyolország története. Pannonica kiadó, Budapest, 1999

Gazdag Ferenc: Biztonsági Tanulmányok – Biztonságpolitika. ZMNE, Budapest, 2011

Netanjahu, Benjamin: Harc a terrorizmus ellen, Alexandra Kiadó, Budapest, 1995

Tanulmányok

Derzsényi Anita: A Maghreb al-Káida. In: Nemzet és Biztonság, 2009/9

Nagy Mihály: Az al-Káida és „testvérszervezeteinek” előretörése a Maghreb-térségben.
In: Nemzet és Biztonság 2011/4

Elektronikus források

Tanulmányok

Bermejo, Rut és Reinares, Fernando: Visiones del terrorismo internacional en la opinión pública española. realinstitutoelcano.org, 2007.03.05. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/programas/terrorismo+global/publicaciones/publicacion+amenaza+espana/ari+32-2007

Case Study: Spain The Ethical Justness of Counter-Terrorism Measures. transnationalterrorism.eu, 2008.10.27. pp. 7. Elérhető:

[http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20\(WP%206%20Del%2012b\).pdf](http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Spain%20case%20study%20(WP%206%20Del%2012b).pdf)

Cuesta, Luis: La lucha contra el terrorismo en el marco de la seguridad y defensa de España. realinstitutoelcano.org, 2009.03.23. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/ari45-2009

Hansen, Andrew és Vriens, Lauren: Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM). cfr.org, 2009.07.01. Elérhető: <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p4>

International Commission of Jurists: Human Rights Committee Consideration of the 5th Periodic Report of Spain. Elérhető:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/ICJSpain93.pdf>

Martín, Domingo Jimenez: La sociedad española tras el 11-M. Tres años de percepción de la amenaza. In: Athene Paper, 2007/4. Elérhető:

http://se1.isn.ch/serviceengine/Files/ISN/47306/ipublicationdocument_singledocument/4CB3AFD4-D035-431E-BE1E-A0F5036D7D84/es/Vol2+No+4+Art+2.pdf

Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008

Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008

Reinares, Fernando: After the Madrid Bombings: Internal Security Reforms and the Prevention of Global Terrorism in Spain. realinstitutoelcano.org, 2008.10.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/international+terrorism/dt40-2008

Reinares, Fernando: Hacia una caracterización social del terrorismo yihadista en España: implicaciones en seguridad interior y acción exterior. realinstitutoelcano.org, 2006.03.14. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/terrorismo+internacional/ari+34-2006

Seres Attila: Baszkok és katalánok – két kisebbség, eltérő fejlődés. Európai Tükör, 2009/9

Elérhető: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/E61EE4A6-0026-4897-82D8-29750B7AE86C/0/eu_tukor_200909.pdf

TE-SAT 2011. Elérhető:

<https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/te-sat2011.pdf>

Közüvélemény-kutatások

Decimocuarta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2007.március. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada14

Decimoquinta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2007. június. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada15

Decimotercera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2006.december. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada13

Duodécima oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2006.június. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada12

Primera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2002.november. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada01

Segunda oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2003. február. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada02

Vigésima cuarta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2010.június. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada24

Vigésima primera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2009.július. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada21

Vigésima tercera oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2010.március. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada23

Vigésima sexta oleada del Barómetro del Real Instituto Elcano. realinstitutoelcano.org, 2011.március. Elérhető:

http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CO NTEXT=/elcano/elcano_es/barometro/oleada26

Terrorizmus adatbázis

Global Terrorism Database

Dokumentumok

2000/7. törvény. Elérhető: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo7-2000.html#a2

2002/11. törvény 1. cikk Elérhető:
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/l11-2002.html#c1

2003/12. törvény. Elérhető:
http://www.sepblac.es/espanol/legislacion/prevbfterr/pdf/Ley%2012_2003_textoconsolidado.pdf

A Spanyol Alkotmány. Elérhető:
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.t1.html#a55 Letöltés

Acuerdo de Madrid sobre el Terrorismo. Elérhető:
<http://www.filosofia.org/his/h1987te.htm>

Büntetőeljárás törvény, 520. cikk. Elérhető:
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lecr.l2t6.html#a520b

Büntetőeljárás törvény. Elérhető:
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lecr.l2t6.html#a520b

Declaración sobre seguridad interior. ambafrance-es.org, 2009.04.28. Elérhető:
http://www.ambafrance-es.org/france_espagne/IMG/pdf/OK_DECLARACION_SOBRE_SEGURIDAD.pdf

Baszk Autonomía Statutum (Estatuto de Autonomía para el País Vasco). Elérhető:

<http://www.filosofia.org/cod/c1979gue.htm>

Ley Órgánica de la Defensa Nacional. Elérhető:

http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo5-2005.t3.html

Libro Blanco de la Defensa 2000. Elérhető:

<http://merln.ndu.edu/whitepapers/Spain2000.pdf>

Spanyol Büntető Törvénykönyv, 2. szakasz, 571.cikk. Elérhető:

http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.html

Cikkek

Al Qaeda sigue teniendo a dos rehenes españoles. elmundo.es, 2010.03.10. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2010/03/10/espana/1268226828.html>

Berti, Benedetta: Colombia's FARC and the Basque ETA: Exploring the Tactical and Economic Partnership. jamestown.org, 2009.01.23. Elérhető:

http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=34404

Centro Nacional de Coordinacion Antiterrorista CNCA. Elérhető:

<http://www.intelpage.info/centro-nacional-de-coordinacion-antiterrorista.html>

Colombia sugiere que las FARC buscaban ayuda de ETA para atentar en Madrid. elmundo.es, 2008.05.30. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2008/05/30/internacional/1212104721.html>

Comité Ejecutivo Para el Mando Unificado de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado. opositopoliciallocal.foroactivo.net, 2010.10.07. Elérhető:

<http://opositopoliciallocal.foroactivo.net/t380-comite-ejecutivo-para-el-mando-unificado-de-las-fuerzas-y-cuerpos-de-seguridad-del-estado>

Critical infrastructure protection. 2010.08.17. Elérhető:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l33259_en.htm

Declarations and Conventions Contained in GA Resolutions. un.org, Elérhető:

http://www.un.org/documents/instruments/docs_en.asp

El Gobierno de Colombia vincula a ETA con el atentado de Bogotá. elmundo.es, 2003.02.11. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2003/02/11/internacional/1045004122.html>

Escrivá, Ángeles: ETA anuncia el cese definitivo de su 'actividad armada'. elmundo.es, 2011.10.19. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/19/espana/1319034890.html>

ETA enseñó a las FARC nuevas técnicas para montar bombas, según ex guerrilleros. elmundo.es, 2011.02.08. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/02/08/espana/1297194632.html>

ETA mantiene 'intacta' su estructura y podría actuar 'en cualquier momento'. elmundo.es, 2011.09.15. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/09/15/espana/1316081956.html>

EU Fight against terrorism. consilium.europa.eu, Elérhető:

<http://consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism.aspx?lang=en>

EU G6 nations agree to fight terrorism and illegal immigration. workpermit.com, 2006.10.27. Elérhető:

http://www.workpermit.com/news/2006_10_27/eu/eu_g6_immigration-terrorism_agreement.htm

European Police Office – Europol (from 1.1.2010). europa.eu, 2009.09.07. Elérhető:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/jl0025_en.htm

Fernández Díaz asegura que mantendrá la política de dispersión de presos etarras. elmundo.es, 2011.12.29. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/12/29/espana/1325174435.html>

Fuerzas especiales del Ejército británico investigan en España los lazos entre el IRA y ETA. elmundo.es, 2002.08.01. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2002/08/01/espana/1028169374.html>

Full text: 'Al-Qaeda' Madrid claim. news.bbc.co.uk, 2004.03.14. Elérhető:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3509556.stm>

La dictadura del terror. elmundo.es Elérhető:

<http://www.elmundo.es/eta/entorno/index.html>

La Policía gala cree que ETA guarda en Francia 'cientos de armas y explosivos'. elmundo.es, 2007.02.06. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2007/02/06/espana/1170780919.html>

La sentencia condena a 120.755 años de cárcel frente a los 311.959 de la Fiscalía. elmundo.es, 2007.10.31. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2007/10/31/espana/1193838030.html>

Los partidos esperan que la Conferencia sea la antesala de un comunicado de ETA. elmundo.es, 2011.10.17. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/10/17/espana/1318879540.html>

Márton Balázs: Bin Laden megfenyegette a franciákat. kitekinto.hu, 2010.10.31. Elérhető:

http://kitekinto.hu/europa/2010/10/31/bin_laden_megfenyegette_a_franciakat/

Modificado el plan de prevención y protección antiterrorista. foropolicia.es, 2009.06.28. Elérhető:

<http://www.foropolicia.es/foros/modificado-el-plan-de-prevencion-y-proteccion-antiterrorista-t47227.html>

Objetivos de la Defensa Nacional. defensa.gob.es, Elérhető:

<http://www.defensa.gob.es/politica/seguridad-defensa/objetivos/#sub3>

Operation Active Endeavour. Elérhető:

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm

Josu Ternera reconoce las relaciones entre ETA y el IRA, pero niega contactos con las FARC. elmundo.es, 2002.05.20. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2002/05/20/espana/1021892592.html>

Instituto de Producciones Mediáticas Al-Andalus. facebook.com, 2010.02.05. Elérhető:

http://www.facebook.com/note.php?note_id=290808628591

Qué es el CNPIC? Elérhető:

http://www.cnpic-es.es/Preguntas_Frecuentes/Que_es_CNPIC/index.html

Qué es una infraestructura crítica? Elérhető:

http://www.cnpic-es.es/Preguntas_Frecuentes/Infraestructura_Critica/index.html

Qué hace el CNI? Elérhető:

http://www.cni.es/es/preguntasfrecuentes/pregunta_003.html?pageIndex=3&faq=si&size=15

Reinares, Fernando: ¿Está España mejor dotada frente a Al Qaeda? elpais.com, 2006.09.09. Elérhető:

http://www.elpais.com/articulo/opinion/Espana/mejor/dotada/frente/Qaeda/elpepiopi/20060909elpepiopi_6/Tes

Roggio, Bill: Suicide bombers kill 18 in attack on Algerian military academy. longwarjournal.org, 2011.08.26. Elérhető:

http://www.longwarjournal.org/archives/2011/08/suicide_bombers_kill_6.php

Sarkozy apunta que es 'deseable' acercar presos de ETA si no hay violencia ni intolerancia. elmundo.es, 2012.03.01. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2012/03/01/espana/1330623770.html>

Schengen III hét tagállammal. bruxinfo.hu, 2005.05.30. Elérhető:

<http://www.bruxinfo.hu/cikk/20050530-schengen-iii-het-tagallammal.html>

The Hague Programme: 10 priorities for the next five years. europa.eu, Elérhető:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l16002_en.htm

U.S., Spain in safer-flight agreement. homelandsecuritynewswire.com, 2009.07.02. Elérhető:

<http://www.homelandsecuritynewswire.com/us-spain-safer-flight-agreement>

Un estudio advierte del gran aumento del islamismo radical desde el 11-M. elmundo.es, 2009.06.02. Elérhető:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2009/06/02/espana/1243950671.html>

Una década de cooperación antiterrorista España-EEUU y de altibajos políticos. intereconomia.com, 2011.09.10. Elérhető:

<http://www.intereconomia.com/noticias-gaceta/internacional/internacional/una-decada-cooperacion-antiterrorista-espana-eeuu-y-alti>

IX. Mellékletek

	merényletek száma	áldozatok száma	sebesültek száma
1970	1	0	0
1971	4	0	0
1972	4	1	1
1973	3	3	0
1974	10	19	70
1975	31	13	0
1976	14	11	1
1977	53	13	32
1978	130	65	105
1979	170	77	196
1980	127	93	131
1981	68	23	55
1982	115	39	48
1983	101	37	65
1984	78	36	42
1985	93	46	64
1986	100	49	157
1987	63	53	172
1988	83	22	114
1989	123	23	32
1990	80	18	69
1991	73	42	164
1992	43	25	65
1993	0	0	0
1994	40	16	29
1995	36	14	86
1996	44	5	63
1997	43	6	10
1998	9	6	6
1999	3	0	1
2000	36	22	58
2001	28	11	163
2002	26	4	65
2003	11	3	18
2004	20	0	35
2005	19	0	81
2006	17	2	24
2007	6	0	5
2008	24	2	34
2009	14	3	48
2010	1	0	0
Összesen:	1944	802	2309

1. melléklet: Az ETA által 1970 és 2010 között Spanyolországban elkövetett merényletek
adatai

(Készítette: Budai Ádám, Forrás: Global Terrorism Database)

	akciók száma	áldozatok száma	sebesültek száma
1970	4	0	0
1971	21	0	0
1972	19	2	3
1973	16	6	2
1974	14	18	70
1975	117	31	2
1976	49	17	5
1977	145	43	101
1978	208	81	120
1979	278	112	184
1980	186	116	185
1981	106	39	85
1982	144	42	53
1983	123	42	70
1984	144	51	76
1985	114	70	182
1986	124	55	195
1987	104	61	236
1988	151	25	144
1989	142	29	35
1990	113	32	138
1991	89	46	164
1992	71	29	83
1993	nem áll rendelkezésre adat	nem áll rendelkezésre adat	nem áll rendelkezésre adat
1994	55	17	31
1995	44	18	86
1996	64	5	63
1997	86	11	25
1998	16	6	6
1999	35	0	2
2000	84	24	70
2001	69	12	168
2002	37	5	68
2003	21	3	24
2004	30	193	1835
2005	24	0	82
2006	23	2	24
2007	11	0	5
2008	30	2	35
2009	21	3	48
2010	3	0	0
2011	0	0	0
Összesen:	3135	1248	4705

2. melléklet: A Spanyolországban 1970 és 2010 között elkövetett összes merénylet, valamint
annak sebesültjeinek és áldozatainak száma

(Készítette: Budai Ádám, Forrás: Global Terrorism Database)